

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Conciliarvm Omnivm Generalivm Et Provincialivm Collectio Regia

Ab anno CCCCLII. ad annum CCCCLXXX.

Parisiis, 1644

Gesta Tertiae Cognitionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14918

gesta edere festinabunt, ita vt notarii partis vtriusque in dictando non desint. Sciat autem vtraque pars officio se cauere debere de perceptione gestorum hora pariter designata. Sacerdotale vero est, vt amputatis ambagibus nulla morarum impedimenta neantur.

LXIX.

Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Secundum preceptum nobilitatis tue, cum gesta susceperimus, de subscriptione & de tempore consequenter cauebimus. & alia manu: Recognoui.

LXX.

Emeritus episcopus dixit: Cum oblata nobis fuerint gesta, satisfacimus iudicatis. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

LXXI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Etiam istius diei gesta, ne qua possit denuo esse causatio, eadem die edere vobis festinabit officium.

LXXII.

Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Multa nudiustertiana die falsa iactata sunt. Ne huiusmodi illusionibus populus perturbetur, petimus vt ipsos petisse dilationem nobilitatis tue edicto noscatur. & alia manu: Recognoui.

LXXIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ea que populus loquitur sanctitatem vestram promouere non condecet. tamen sicut edicto meo definitum est, gesta proponentur. & infra: Hilarus & Martialis exceptores edidimus, & hæc similiter vt supra emendaui.

G E S T A T E R T I Æ
C O G N I T I O N I S .

I.

POST consulatum Varanis v. c. sexto Idus Iunias Carthagini in secretario thermarum Gargilianarum, adstantibus Sebastiano, Maximiano & Petro viris deuotissimis protectoribus domesticis, adstantibus etiam Vin-

ANNO
CHRISTI
411.

centio & Taurillo viris deuotissimis, agentibus in rebus, Vrsō, Petronio & Liboso ducenariis illustrium potestatum, Bonifacio & Euasio apparitoribus illustrium atque eminentium potestatum, Fileto & Octauiano apparitoribus illustris comitiuæ sedis, Restituto & Exitioso adiutoribus corniculariis, Possidio, Quodvultdeus & Colónico adiutoribus commentariorum officii domini v. c. & spectabilis proconsulis, Nauigio adiutore numerorum, & Peregrino adiutore subadiuuarum officii domini v. c. & spectabilis vicarii, Nampio scriba officii v. c. legati almæ Carthaginis, Rufiniano scriba v. c. curatoris cellæ Carthaginis, excipientibus etiam Hilario & Prætextato exceptoribus domini v. c. & spectabilis proconsulis, Fabio exceptore domini v. c. & spectabilis vicarii, Romulo exceptore v. c. legati almæ Carthaginis, excipientibus quoque Ianuario & Vitale notariis ecclesiæ catholice, Victore & Cresconio notariis ecclesiæ Donatistarum, Vrsus ducenarius illustrium potestatum dixit: Præterito iudicio, Donatianæ partis episcopi in hodiernam diem, vt exinde instructi in iudicio sublimitatis tuæ responderent, causâ sibi edendorum gestorum inducias postularunt. Nunc utræque partes pro foribus sunt: si præcipis, intromittentur.

II.

Flavius Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Veniant. & ingressis episcopis catholicis Aurelio, Alypio, Augustino, Vincentio, Fortunato, Fortunatiano, & Possidio, cum Nouato, Florentio, Maurentio, Bonifacio, Prisco, Sereniano, & Scillacio coepiscopis suis, Deuterio, Leone, Asterio, & Restituto æque coepiscopis & custodibus gestorum: item e diuerso ingressis episcopis Donatistarum, Primiano, Petiliano, Emerito, Montano, Gaudentio, Adeodato, & Habetdeum, cum Peregrino, Apto, Clarentio, & Habetdeum coepiscopis eorum.

III.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Certum est ob hoc dilatatum fuisse negotium, vt hodierno die gestis editis principalis actio tractaretur. quod vtrum factum sit, edicat officium. Martialis exceptor Domini v.

Kk iij

c. & spectabilis proconsulis dixit: Constat iuxta præceptum nobilitatis tuæ gesta ante eum diem edita qua paruitas nostra fuerat professâ. Quod si iubet nobilitas tua, ad plenam fidem ex cautionibus partis vtriusque monstrabimus.

IV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Recitentur. Martialis exceptor recitavit: Post consulatum Varanis v. c. octavo Idus Iunias, Fortunatianus episcopus catholicus ciuitatis Siccensium, scripsi me gesta geminâ cognitionis pariter suscepisse, habita primum die Kalendarum Iuniarum: item habita die tertia Nonarum earumdem: & suscepi tradente Martiale exceptore sedis proconsularis, qui sit deputatus Flauio Marcellino v. c. tribuno & notario die octaua Iduum Iuniarum, hora diei quinta, in ecclesia catholica Restituta. Et quamuis exceptores septimo Iduum Iuniarum gesta promiserint edituros, melius ramen eorum festinavit industria, vt nobis ante diem promissum acta cognitionum duarum pariter traderentur. Quibus perceptis, loco & tempore superscripto instructos nos ad peragendum negotium, die qui actis expressus est, pollicemur esse venturos. Cumque recitaret, idem dixit: Lego aliam, si præcipit nobilitas tua.

V.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Lege. Martialis exceptor recitavit: Post consulatum Varanis v. c. octavo Idus Iunias, Montanus episcopus ciuitatis Zumensium Regionum, scripsi vobis, Hilare & Prætextate exceptores, me accepisse a vobis gesta geminâ cognitionis: in quibus vna cum traditoribus & persecutoribus nostris confiximus, habita primum die Kalendarum Iuniarum, & alia habita die tertia Nonarum earumdem. quæ vos exceptores superius proconsularis, tradidistis nobis coram patribus & coepiscopis nostris, die octaua Iduum Iuniarum, hora diei tertia, in ecclesia Theopropia. quibus perceptis, loco & tempore superscripto profiteamur nos ad agendum negotium die actis expressâ ordine integro esse venturos.

VI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Lectæ

cautiones gestis præsentibus adhærebūt. & adiecit: Quoniam constat ante diem editionem factam esse gestorum, superest vt principale negotium proponatur.

VII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Principale negotium iam diu est vt cupimus terminari. Proinde, si vel sero conceditur, probet, quoniam ex parte aduersa esse desiderant, totiens obiecta ecclesiæ sanctæ catholicæ toto orbe diffusæ crimina, & nunquam probata. Et cum diceret: & alia manu: Recognoui,

VIII.

Adeodatus episcopus dixit: Proponant. sciamus quid agunt. & alia manu: Adeodatus episcopus salua appellatione recognoui.

IX.

Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Propositionem ex mandato non didicisti? & alia manu: Recognoui.

X.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Morum tendiculas nullus interponat, si de causâ nostræ defensione aliquam habemus fiduciam. & cum diceret: & alia manu: Recognoui,

XI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Si quid intenditur proponatur.

XII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Mandatum ipsorum legatur, & intentionem ipsorum inde agnoscat nobilitas tua. & alia manu: Recognoui.

XIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Amotis omnibus moris, quoniam constat omnia quæ ad principia negotii pertinebant superiore iudicio terminata, causa dicatur.

XIV.

Fortunatus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Duo in mandato suo obiecisse monstratur pars aduersa, traditionem & persecutionem. Si igitur causam ecclesiæ volunt vt peragamus, iamiamque te iudicante finiatur. Ne-

fas est enim, vt expectatione populus in errorem mittatur. Si agnoscenda est ecclesia toto terrarum, sicut promissum est, orbe diffusa, testimoniis scripturarum doceatur. Sin vero, solitis præstigiis solitisque ambagibus, id intendit pars aduersa ne ad veritatem veniamus, dicatur, vt hoc omnibus innotescat. & alia manu : Recognoui.

XV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quid his refertur?

XVI.

Emeritus episcopus dixit: Nunquam memini in iudicio condemnatam esse patientiam. Quinimo semper id laudi est, vt secretum retinens lingua, obiectis, si potest, dilucide respondeat. Ergo quoniam omnium actionum debent esse principia, totiusque negotii initia semper ex se sumere consueuerunt, quid præteritorum dierum actus inuoluimus, & quasi non fuerint peracta, iterum refricamus, cum præsentis diei propositio suam debeat sumere accipereque personam? Vnde si propositio eorum & responsio nostra in iudicium mittitur, personarum primum est discutienda qualitas, quis in iudicium adduxit, quis conueniri fecit, quis principes sæculi conuenit, quis legatos misit, quis supplicauit, quis legem meruit, quis iudicium postulauit: vt cum eorum intentionibus docti fuerimus, respondere valeamus. & alia manu : Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

XVII.

Fortunatus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Diffidentia est causæ personas velle discutere, quas priore conflictu visus est confirmasse. Et ideo causam ecclesiæ peragamus, quæ sicut promissa est, toto terrarum orbe diffunditur. & alia manu : Recognoui.

XVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Sanctitas tua propositionem, quantum arbitror, non diligenter aduertit: alia enim constat esse quæsitæ.

XIX.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Ad id ergo quod quæsierunt, iube recitari partis vtriusque mandata,

data, & instruentur, ad id quod desiderarunt. & alia manu: Recognoui.

XX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quæsitum est, per quos hæc sit postulata collatio, quive episcopos qui e diuerso consistant, ad iudicium postularit. Vnde ad hoc sanctitas vestra respondere debet.

XXI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Si ad rem iudicis pertinere, prudentiæ tuæ est considerare, catholicis episcopis, vel legatis catholicorum episcoporum, concessum esse habendam collationem. Tenor rescripti imperialis ostendit. Venimus vtrique, hic sumus, & Deus nos disputatores & collatores magis quam litigatores esse præcepit, & nihil aliud voluit Deum timens & Deo seruiens clementissimus imperator. Adstitisse legitimas personas, & confirmata esse mandata, primo die conflictus nostri iudicauit sublimitas tua. Non interponantur quæ ad rem necessaria non sunt. Ecclesia est quam asserimus testimoniis scripturarum diuinarum, nota omnibus, in monte, sicut scriptum est, constituta: ad quam veniunt omnes gentes. Si est aliquid contra istam ecclesiam quod dicatur, iam dicatur, & nullæ moræ interponantur. Si nihil est quod dicatur, cedat veritati, qui suam criminationem affirmare, & ostendere, & probare hominibus non potest. Quamdiu ista tanta populi expectatio suspensa est?

De anima sua omnes cogitant, & nos moratorias præscriptiones ad hoc interponimus, vt ad finem cognoscendæ veritatis nunquam veniatur? & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Vt aduertiri possit, in quem modum sit delegata cognitio, imperialis præcepti forma relegatur.

XXII.

Petilianus episcopus dixit: Catholicos se sine præiudicio nostro dixisse, hoc actis signatum est. Huiusce rei serua conflictum. Et alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui. Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quod præceperas recitetur. Et alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Apud nos est enim

vera catholica, quæ persecutionem patitur, non quæ facit. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, saluo appellationis effectu. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Hoc probare opus est, non iactare. & alia manu: Recognoui.

XXIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hoc vtrarumque partium conflictus inueniet. Et adiecit: Imperialis sanctio interim relegatur.

XXIV.

Martialis exceptor recitauit: Imperatores Cæsares Flauii, Honorius & Theodosius, pii, felices, victores ac triumphatores, semper Augusti, Flauio Marcellino suo salutem. Et cum recitaret,

XXV.

Petilianus episcopus dixit: Terreri me imperator voluit non occidi, non persecutionem pati, non pertrahi, non spoliari. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione nostra recognoui.

XXVI.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quod amplius est, nec territus es. & alia manu: Recognoui.

XXVII.

Petilianus episcopus dixit: Laudasti constantiam bonæ fidei, & vere catholicæ disciplinæ. & alia manu: Salua appellatione recognoui.

XXVIII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Nec territus, dictum est, non timuisti. & alia manu: Recognoui.

XXIX.

Martialis exceptor recitauit: Inter imperii nostri maximas curas, catholicæ legis reuerentia aut prima semper aut sola est. Neque enim aliud aut belli laboribus agimus, aut pacis consiliis ordinamus, nisi vt verum Dei cultum orbis nostri plebs deuota custodiat: vt etiam Donatistas vel terrore vel monitu olim iam implere conuenerat, qui Africam, hoc est, regni nostri maximam partem, & sæcularibus officiis fideliter seruientem, vano errore & dissensione superflua decolorant. Nos tamen eadem frequentius non piget replicare, quæ omnium retro

ANNO
 CHRISTI
 411.

principum deuota in Deum definiuit auctoritas, ne temporibus nostris, si quid forte in iniuriam legis catholicae fuerit generatum, iusto iudicio hoc nobis possit imputare posteritas.

Nec sane latet conscientiam nostram sermo caelestis oraculi, quem errori suo posse proficere scæua Donatistarum interpretatio profiteretur. Qui quamuis deprauatos animos ad correctionem mitius inuitaret, aboleri eum tamen ante iussimus, ne qua superstitionibus præstaretur occasio. Nunc quoque excludendam subreptionem simili auctoritate censemus. Illudque merito profitemur, libenter nos ea quæ statuta fuerant submouere, ne in diuinum cultum nobis se quisquam auctoribus æstimet posse peccare. Et quamuis vna sit omnium & manifesta sententia, catholicae legis plenam veritatem recto hominum cultu & caelesti sententia comprobata, studio tamen pacis & gratiæ, venerabilium virorum episcoporum legationem libenter admisimus, quæ congregari Donatistas episcopos ad cœtum celeberrimæ desiderat ciuitatis, vt lectis etiam sacerdotibus quos pars vtraque delegerit, habitis disputationibus, superstitionem ratio manifesta confutet. Quam rem intra quatuor menses præcipimus explicari, vt conuersos animos populorum, etiam nostra clementia, sicut desiderat, celerius possit agnoscere. Quod si intra præstitutum tempus studiose Donatistarum episcopi declinauerint conuenire, trini edicti euocationem volumus custodiri: ita vt vicenis diebus in euocatione contumacium tempora concludantur. Quibus emensis atque transactis, si prouocati adesse contempserint, cedat cum ecclesiis populus, qui doctores suos silentio cognouerint superatos, & victum se aliquando gratuletur: sciatque si non præceptis nostris, vel catholicae legis veris imperiis seruiendum. Cui quidem disputationi, principe loco te iudicem volumus residere. Quidquid etiam ante in mandatis acceperis, plenissime meministi, omnemque vel in congregandis episcopis, vel euocandis, si adesse contempserint, curam te volumus sustinere, vt & ea quæ ante mandata sunt, & quæ nunc statuta cognoscis, probata possis implere solertia; id ante omnia seruiaturus, vt ea quæ circa catholicam legem

vel olim ordinavit antiquitas, vel parentum nostrorum auctoritas religiosa constituit, vel nostra serenitas roboravit, novella subreptione submota integra & inviolata custodias. Ut sane adminicula competentia actibus tuis deesse non possint, viros spectabiles proconsulem atque vicarium serenitas nostra comonuit, ut si propriarum dignitatum statum cupiunt retinere, si apparitionem suam extrema declinare supplicia, tam ex propriis officiis quam ex omnium iudicum apparitione abunde necessarios faciant deputari. Erit iam sollicitudinis tuae, si quid vlla cognoveris arte differri, missis relationibus indicare, ut negligentes puniat digna correptio. Omnia sane quae vel in unum episcopis congregatis disputatio completa firmaverit, vel desistentibus forte statuerit circa contumaces lata sententia, te referre conveniet, ut quid ad confirmandam catholicam fidem praecipio nostra profecerit, celerius possimus agnoscere. Et divina manu: Vale Marcelline, carissime nobis. Datum pridie Idus Octobris, Rauennae.

XXX.

Petilianus episcopus dixit: Donatistas non appellandos esse credunt, cum, si nominum paternorum ratio vertitur, & ego eos dicere possum, imo palam aperteque designo Mensuristas & Caecilianistas esse, eosdemque traditores & persecutores nostros. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, sine praedicio appellationis nostrae.

XXXI.

Vincentius episcopus ecclesiae catholicae dixit: Et hoc recusas quod in praefectorum iudicio pro voto completus es. & alia manu: Recognoui.

XXXII.

Petilianus episcopus dixit: Nec nunc abnuo esse mihi principem ac fuisse beatissimae sanctaeque memoriae Donatum, huius civitatis episcopum; eiusque tanta merita floruisse, ut & illius temporis gloriam vetustas ipsa. & cum diceret; & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, salvo appellationis effectu,

XXXIII.

Alypius episcopus ecclesiae catholicae dixit: Damnent

ANNO
CHRISTI
411
nomen Donati, & deinceps non appellabimus illos Donatistas. & alia manu: Recognoui.

XXXIV.

Petilianus episcopus dixit: Damna nomen Mensurii & Cæciliani, & non diceris Cæcilianista. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, sine præiudicio appellationis nostræ.

XXXV.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Feci enim mentionem Mensurii. & alia manu: Recognoui.

XXXVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hæc omnia vtrisque partibus salva erunt, & adiecit: Evidenter apparuit episcopis postulantibus disputationem a venerando principe me disceptante fuisse mandatam, vt causa primi discutiatur erroris: quæ iam in medium proferatur.

XXXVII.

Emeritus episcopus dixit: Lectum est rescriptum. legantur & preces, vt causa possit audiri. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

XXXVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Peritiam sanctitatis vestræ arbitror non latere, pragmaticis rescriptis preces inferi non solere. quas quidem ab episcopis qui collationem postulauerant, sicut eiusdem sanctionis textus ostendit, præcessisse non constat. Vnde tandem aliquando negotium proponatur.

XXXIX.

Emeritus episcopus dixit: Si pragmatico rescripto preces inferi non solere prudentiæ tuæ interlocutione signatum est, eos quos legatos esse dixerunt, vtrum ex omnium voluntate, vtrum ex communi mandato perrexerint, doceant; vt si non in principibus, certe vel in legatis possit stare persona. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui, sine præiudicio appellationis meæ.

XL.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Aduertat nobilitas tua quanta aguntur vt nihil agatur. & alia manu: Recognoui. Montanus episcopus dixit: Ordine

integro causa peragenda est. & alia manu: Montanus episcopus recognoui, salua prouocatione.

XLI.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Præsententes sunt, utriusque conuenimus: locus iste episcopis pene refertus est, mandata recitata atque firmata sunt: non negatur a partibus nostris postulatam esse collationem, ut in ea collatione tandem aliquando vel probent vel probare non potuisse monstrentur, quæ solent non nobis, non unicuique nostrum, sed uniuerso orbi Christiano obiicere crimina: qui Christianus orbis non opinione humana sed diuinis testimoniis & promissus est & impletur. Quid adhuc nescio quæ tergiuersationes moratorie ab eis interponuntur qui se episcopos Christi dici volunt? expectatio non dico huius ciuitatis, sed uniuersi pene generis humani suspensa est, aliquid de ecclesia cupit audire; & nos adhuc forenses formulas discutimus, & miserrime litigamus? Iam aduertat nobilitas tua quid agatur: iam aliquando nos de hoc negotio amputatis omnibus morulis, adiuuante Deo, liberare dignare. & alia manu: Recognoui.

XLII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad omnem confirmationem sufficere posse non ambigo uniuersorum subscriptiones, superiore iudicio mandato insertas atque digestas. Vnde quoniam omnium consensus expressus est, amotis superfluis aliquando negotium proponatur.

XLIII.

Emeritus episcopus dixit: Duo sunt in iudicium misa, a quibus deuari nullo modo potest: vnum, quod secundum imperiale præceptum: aliud, quod secundum mandati tenorem agere se iudicio demonstrarunt. Igitur si utraque connexa sunt, debet edoceri: si autem separata atque seiuncta sunt, vnius necesse est faciant iacturam, qui utrumque nolunt ad probationem in iudicium mittere. Conuenire enim debet cum rescripto mandatum, & ad formulam statuti imperialis mandatorum debet sensus astringi. quod si neutrum esse intelligit prudentia tua, neque moratoriis nos velle agere, neque nos a causæ

actione suspendere, sed constitutis primitus fundamentis ecclesiasticum negotium velle definire, quid est quod nobis de mora præscribitur, & tamquam cauillatoribus, & a cognitione refugientibus, quasi moras quasdam per nos innecti causantur; cum vtique, si aduertant, magis his qui proponunt incumbere aut necessarium esse dicimus, vt omnibus moris amputatis ad negotii instrumenta arcemque veniatur, vt ostendatur, ex aduersa parte quis petierit, quemadmodum petierit, vel quid petierit, vt cum de mandato vel de rescripto vtraque concordantia complexus fuero, & ea quæ in rescripto sunt confirmata, & ea quæ ex ipsorum petitione suggesta sunt, possint iudiciis approbari. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

XLIV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Tuæ sunt partes, vir nobilis. si respondit ad ea quæ diximus, opus est vt respondeamus. Si autem peruidet prudentia tua, nihil eum respondisse ad id quod iuste flagitamus, sed moris superfluis alias moras superfluas addidisse, iudica vt videtur. & alia manu: Recognoui.

XLV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Certum cognitionis tenorem principali constat auctoritate definitum. Hoc enim relictae sanctionis series demonstrauit, vt conuocatis episcopis atque partibus delectis, superstitionem, vt ipsius legis verbis loquar, ratio manifesta confutet. vnde dignabitur sanctitas vestra clarius demonstrare in qua sit parte superstitio constituta.

XLVI.

Petilianus episcopus dixit: Aduertit sublimitas tua magnam diffidentiam eos habere, magnumque mendacium, si ea quæ petimus prodere noluerint. Etenim ante de sua conscientia iudicat, qui petitionem suam timuerit publicare. Non igitur moram aliquam facimus; sed per ipsos moras fieri sublimitati tuæ. & cum diceret, & alia manu: Petilianus episcopus saluo appellationis nostræ merito recognoui.

XLVII.

Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Non

fufficit quod tibi respondit iudex. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Aut legant quod petimus, aut negent. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, falua appellatione noſtra. Fortunatianus episcopus eccleſiæ catholicæ dixit: Quid ad rem pertinet, quod pars diuerſa eſt proſecuta, & non propter moras quaſdam? Et cum diceret: & alia manu: Recognoui: Petilianus episcopus partis Donati, Iudica: & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, faluo noſtræ appellationis effectu.

XLVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Euidentiſſima ſanctitas veſtra quid poſtulet designare debet.

XLIX.

Emeritus episcopus dixit: Longo volumine præterito iudicio quaſi mandati tenorem pars aduerſa prodidit, cui rei ſi vera adſtipulatur aſſertio, id in iudicio publicare ac prodere debent, tantummodo ſe ſequi hoc ipſum: iacturam autem facere imperialiſſimi reſcripti, ad cuius promulgationem neque tenorem precum, neque mandatum legatorum monſtrare voluerunt. Igitur quia nihil ab re eſt quod in iudicio poſtulamur, petimus vt primitus aut reſcripti iacturam, aut mandati ſui faciant ceſſionem, vt ad cauſam venire valeamus. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui, ſine præiudicio appellationis.

L.

Auguſtinus episcopus eccleſiæ catholicæ dixit: Legatur mandatum noſtrum, & intelligent quam cuncta contineat. Et alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus partis Donati dixit: Patere, præſta iudici patientiam, quam nobis præſtat. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, ſine præiudicio appellationis noſtræ.

LI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Nihil aliud præcipue principali ſanctione aduerti eſſe conſtitutum, niſi vt conuenientibus episcopis, diſputatione habita, cauſa primi inueniatur erroris. Cui diſputationi me iudicem voluit reſidere. Accepit autem ſanctitas veſtra proſecutionem partis e diuerſo ſiſtentis; in qua euidenter oſten-

ostensum est atque promissum, vt ecclesia toto orbe diffusa diuinis testimoniis demonstratur, cum videatis ex mandati ferie & ex præsentis professione id fuisse declaratum, vt legis exemplis atque documentis omnia comprobentur. Nec enim clementissimus princeps formam collationi dedisse monstratus est, sed tantum collationem debere fieri iudicauit. Vnde quoniam secundum desiderium vestrum diuinis testimoniis se agere eorum professio declarauit, quid amplius desideretis, ignoro.

LII.

Petilianus episcopus dixit: Apertissime intelligitur ea diffidentia vel sero pudore id agere, ne petitionem suam omnibus publicent, quoniam eos constat clementissimo imperatori mentitos. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

LIII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Collatio petita est a legatis nostris, lex ipsa hoc continet, quæ ad tuam nobilitatem data est. & alia manu: Recognoui.

LIV.

Petilianus episcopus dixit: Non differimus agere. & alia manu: Salua appellatione nostra recognoui.

LV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Data est. Omnes fatemur nos petisse collationem, quoniam eam recusabatis; vt tandem sic saltem ad hunc locum, vel ad hoc tempus, collationis & disputationis & demonstrandæ veritatis gratia veniremus. Factum est, venimus; & nihil vultis prodesse quod venimus. confitemur nos collationem petisse: nihil aliud imperator quam nos collationem petisse suis verbis expressit. Iam fiat ipsa collatio. Videamus quid dicatur contra ecclesiam toto orbe diffusam, quam demonstramus diuinis testimoniis & promissam esse, & nunc ita exhiberi, vt cæcorum oculos feriatur, surdorum aures irrumpat. Ad hanc demonstrandam nolunt peruenire fratres nostri, vt demonstratur quod latere non potest. Edicant crimina: videamus quibus criminibus perit quod promissum est Abrahæ: *In se- Geneſ. 22.*
mine tuo benedicentur omnes gentes. quæ crimina istam promissionem iurantis Dei delere potuerunt, audiamus,

discamus, nouerimus, sequamur. Si autem nihil est quod contra dici possit, aut pronuntia, aut tolle omnes moras, & aliquando negotium finiatur. & alia manu: Recognoui.

LVI.

Emeritus episcopus dixit: Magno argumento veritas occultatur, vt cum ad inquisitionem nostram modicum quid ex parte aduersa prolatum sit, cetera fileantur. Dixit enim suos esse legatos, quorum neque nomina, neque ordinem, neque mandatum vult iudicio publicare. Igitur aut huius rei iacturam faciat, quia non potest approbare; aut si valet hoc legibus edocere, vel qui legati fuerint, vel quando missi sint, vel quid pertulerint, legati mandatum in iudiciorum notitiam asserere debent. Videt prudentia tua, nihil nos abs te petere: quippe cum ipsorum sit causa, cur non ad interna negotii veniamus. Proposuerunt enim ex mandati sui tenore nescio quibus se allegationibus aduersum nos stare debere. has ipsas allegationes & nos possumus legalibus testimoniis superare. Prius est ergo vt initio actionis exposito, personam suam siue suscipientis siue mandantis in iudicio approbare valeat: tunc demum ad negotii merita descendatur. Et alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui. Vincentius episcopus ecclesie catholice dixit: Quid est aliud causam dimittere, & personas querere, nisi effugere velle? quare venisti? Et alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: A personis incipit omnis causa. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, saluo nostre appellationis effectu.

LVII.

Vincentius episcopus ecclesie catholice dixit: Non tibi forum tuum designauit, que omissa sunt, repeti non posse? & alia manu: Recognoui.

LVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Collationem fuisse postulatam, & collationem fuisse concessam, celestis sanctionis forma declarauit; cur nunc legatorum persone in medium veniant, nec dum diligenter aduerti.

LIX.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Si negaremus nos petisse collationem, imperatoris testimonio conuinceremur. Habemus imperatorem testem, petisse nos confitemur. Venimus, ut fiat quod & nos petiuimus, & ille concessit; & adhuc nescio quae dubitationes vel morae interponuntur. & alia manu: Recognoui.

LX.

Emeritus episcopus dixit: Ecce iam professus es partem. Dic quando peristi, dic per quos petisti. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostra recognoui.

LXI.

Fortunatianus episcopus ecclesie catholice dixit: Ad demonstrandam veritatem, personarum non est necessaria inquisitio. & alia manu: Recognoui.

LXII.

Montanus episcopus dixit: Quoniam pars aduersa ad clementissimum imperatorem confugit, oportet eandem & mandatum edere & legationem, ut cum haec potuerimus aduertere, in iudicio nobilitatis tuae nouerimus quid possimus respondere. Et alia manu: Montanus episcopus, salua appellatione. Vincentius episcopus ecclesie catholice dixit: Satis longum est a causa, & praeter hanc causam illa velle repetere quae huius iudicati tenor in statum inquisitionis suae omnino non quaesuit. Et alia manu: Recognoui. Montanus episcopus dixit: Tuae actionis est quod flagito. & alia manu: Montanus episcopus recognoui, saluo prouocationis effectu. Vincentius episcopus ecclesie catholice dixit: Definitiuam est iudicis qui praesidet sententia, ad quid nos ad hodiernum diem distulit, satis pudoris esse debere. hoc si transimus, quid de causa iudicamus nos ipsi? Et cum diceret, & alia manu: Recognoui: Montanus episcopus dixit: Tuae actionis est quod flagito, tu fundamentum causae constituisti, tu ad imperatorem confugisti. Oportet ergo me & mandatum repetere & legationem, quibus usus sis verbis; ut cum haec omnia in iudicio nobilitatis tuae a nobis fuerint pertractata, tum demum quid utilitati nostrae conueniat, valeam respondere. Et alia

manu, Montanus episcopus saluo prouocationis effectu recognoui. Vincentius episcopus ecclesie catholice dixit: Professionem tuam tu superare non potes. Vnde recessisti cognosce, omissa repetere non potes. Et alia manu: Recognoui. Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Quid flagitas quando petierim, cum videas quando venerim? quid quæris vtrum petierim, cum vniuersum catholicum præfens in hac vrbe concilium mandatum dederit, mandato subscripserit, subscriptiones præfens te instante cognouerit? Nihil hic aliud quam moræ inquiruntur, quia contra ecclesiam vniuersam Dei testimoniis commendatam, nihil est quod dicatur. & alia manu: Recognoui.

LXIII.

Montanus episcopus dixit: Scriptum sit, partem aduersam moratoria innectere, cum quod a nostris partibus flagitatur non produnt. Ac per hoc si volunt eandem moram de medio tolli, prodant quod flagitamus, prodant mandatum, prodant & legationem; tum deinde ad merita negotii veniemus. & alia manu: Montanus episcopus, saluo prouocationis effectu.

LXIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Non hoc quæri voluit clementissimus imperator, causam diffidii & erroris iussit inquiri.

LXV.

Montanus episcopus dixit: Sed clementissimus imperator rescripto suo eosdem publicauit, legationem inseruisse. Vnde quia etiam ipse hanc facultatem nobis tribuere voluit pro clementia sua vt hoc in iudicio requiramus, oportet eosdem & mandatum proferre & legationem, vt sciamus quid idem in eodem textu fortasse fuerint ementiti, vt tum demum his omnibus pertractatis, nouerimus personarum meritum; an valeant honoribus suis integro ordine respondisse. & alia manu: Montanus episcopus, saluo prouocationis effectu, recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Legationi eos concessisse vniuersi concilii & subscriptionis tenor ostendit euidenter. Denique integram confirmationem cum omnium subscribentium nomina legerentur,

ANNO
CHRISTI
411.

ANNO
CHRISTI
411.

sanctitas vestra dixit, sibi hoc plene non posse sufficere, nisi etiam omnes aduenissent, ut impraesentiarum positi, utrum ipsi subscripissent atque mandassent, propriis professionibus iudicarent.

Montanus episcopus dixit: Personas eorum flagito qui mandatum dederunt ad clementissimum imperatorem, non eorumdem qui hodie ad hoc iudicium peruenerunt. Vnde, vir sublimis, oportet istos quam refugiunt actionem in iudicio nobilitatis tuae proderet. Iam ergo prodant mandatum, prodant & legationem, ut cum his recensitis aduerterimus qui iisdem commandarint, valeamus eorum obiectionibus respondere. & alia manu: Montanus episcopus recognoui, saluo prouocationis effectu.

LXVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Eos quos legationem peregrisse dicis, si praesentes esse vel impraesentiarum mandato subscripisse cognoscis, euidenter ostende. Sin vero absentes, necesse est ut veniant, quatenus omne possit negotium pertractari.

LXVII.

Montanus episcopus dixit: Ergo, vir sublimis, eorum praesentia facienda est, qui ad clementissimum imperatorem per maria volauerunt. Ipsorum ergo & persona adstans doceat sibi aliquid ab istis esse mandatum, ut de ipso mandato intelligam quid in sua causa voluerint innectere, quid deinde forsitan in eadem legatione contra nos ementiri. Est enim studium semper aduersariorum, incerta de aduersariis auribus sacratissimis innectere. Ergo vnde probabo episcopalem quam sibi iactant esse personam, sub verecundia & textu aliquid imperatori suggerere potuisse, nisi eandem legationem vel mandatum sibi creditum potuero perlegere, & de eodem iudicare. & alia manu: Montanus episcopus, saluo appellationis effectu, recognoui.

LXVIII.

Alypius episcopus ecclesiae catholicae dixit: Eadem superfluo etiam repeti nobilitas tua nobiscum considerat. sufficit persona assertorum praesentis mandati auctoritate firmata. Iam nunc remotis superfluis ad negotium venia-

Mm iij

mus. Cuius firmamentum nullam poterit habere dubitationem; quando persona nostra quibus vniuersale negotium mandauit, disputationem ab imperatore præceptam ita firmavit, vt ne ipsi quidem dubitare possint, in quorum aspectibus processerunt omnes qui mandauerunt. & alia manu: Recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Petisse nos collationem quis negare potuit, aut potest? & alia manu: Recognoui.

LXIX.

Emeritus episcopus dixit: Quid petisti? quem misisti? Dic nomen. quæ mandasti? & alia manu: Emeritus episcopus saluo appellationis effectu recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: De causa loquere, mandatum audisti, recitetur idem: & responde, si habes quod dicas: superfluis immoraris. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Quem misisti, quid mandasti, quid egisti aduertere debeo. non enim clanculo tibi licet suggerere, quod postea non debeat publicari. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

LXX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Qua ratione legatorum nomina postulantur ignoro, cum collationem tantum postulatam esse & collationem fuisse concessam, sicut superius interfatus sum, principalis sanctio diligenter ostenderit. Vnde sanctitas vestra iam ad negotii interna venire dignetur, quatenus veritas eluceat.

LXXI.

Montanus episcopus dixit: Sed clementissimus imperator me magis instruere voluit, quid de aduersariis nostris requiramus, dum vtique eorum legationem publicat. & alia manu: Montanus episcopus recognoui, saluo prouocationis effectu.

LXXII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Separationis & dissensionis tuæ ab ecclesia vniuersali quæ toto orbe diffunditur causas expone. & alia manu: Recognoui.

LXXIII.

Montanus episcopus dixit: Legatur ad locum, si lega-

ANNO
CHRISTI
411.

tionem eorum non publicavit clementissimus imperator. De hac re, de hac causa, me voluit disputare, eorum legationem in iudicio voluit publicari. Ab statutis clementissimi imperatoris non est deviandum, faciendum est satis in hoc loco clementissimo imperatori. Siquidem de eorum legatione in iudicio publicata, nos voluit pertractare. & alia manu: Montanus episcopus, manente appellationis nostræ effectu, recognoui.

LXXIV.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Hoc clementissimus non censuit imperator, sed id partibus dignatus est statuere, ut ab utrisque partibus electis episcopis, veteranosum errorem tandem aliquando propter salutem populorum & animarum in medium prolata veritas monstret. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Lege utrum hoc petiueris. & alia manu: Petilianus episcopus salva appellatione nostra recognoui. Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Ceterum superfluis immoramini, catholicam monstramus ecclesiam de lege, de prophetis, de euangeliis, de psalmis, de omnibus diuinis testimoniis. Contra hoc a vobis profertur mandatum: publica. tecum ad ecclesiam demonstrandum euangelium proferamus. & alia manu: Recognoui.

LXXV.

Petilianus episcopus dixit: Ecclesiam catholicam penes me esse, & pura observatio nostra facit, & vitia vestra atque flagitia. nostra omnis ecclesia Dei pura, sancta, sine macula & ruga esse debet. Quare igitur ut ad huius disputationem rei possimus descendere, & congruo tempore testimoniis dominicis uti, prius est, quod de te flagito, si non diffidis; maxime cum id agat causa iustissimus cognitor, ut quidquid agendum sit populo publicetur. Mentitum te igitur clementissimo imperatori sat constat, cum dubitas proferre quid dixeris, quid egeris, quid mandaueris, quid susceperit ille legatus, quod mandatum acceperit, quid peregerit. Nouerit hæc conscientia populi, sciat vniuersa prouincia, hoc acta ista quæ controuersa plene contineant, ... sciant vos apertissime de mendacio vestro diffidere, morasque innectere actioni, ne

ad veritatem aliquando vestris præstigiis nebulisque obstantibus veniatur. Et alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione nostra recognoui. Vincentius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quod nescis an petiuerim quomodo in mendacio reprehendis? & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Petisse se confessus est. Et alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione nostra recognoui.

LXXVI.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Ecclesiam catholicam apud se esse testatus est, hanc volumus residente nobilitate tua testimoniis edoceri. Publicet quod promittit, vt aut in eius apertam veritatem nosster consensus accedat, aut patiatr monstrari luce clarior veritatem, & tandem aliquando ab errore desciscens cedat veritati, congrue pro salute, qui cogitat in errore vincere contra salutem. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Vt possimus facere hæc, prius fac quod de te flagitamus. Et alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui. Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Si ordo flagitat gestorum, publicamus. & alia manu: Recognoui.

LXXVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Cum legationis formam demonstrarit augusta præceptio, cur legatorum nomina postulentur, ignoro. An inuictissimum principem aliquid contra rationem dixisse vestra sanctitas putat? Cum ad causam peragendam personæ videantur expressæ atque firmatæ, cur nunc legationis mentio fiat, nec dum potui diligenter aduertere, vel cur legatorum nomina postulentur, ignoro. Vnde tandem aliquando motis superfluis, negotium prouocatur.

LXXVIII.

Emeritus episcopus dixit: Mandatum quod in recenti negotio recitatum est, actis videtur inferum. Quid autem per legatos suos mandauerint, insinuare noluerunt. & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis nostræ recognoui.

LXXIX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Collationem

tionem postulatam euidenter recitata principalis sanctio declarauit, hancque fuisse concessam restat. Et quoniam in vnum sanctitas vestra, delectis ab vtraque parte qui negotium possent actitare, conuenit; quaso vos vt tandem proponere negotium, & peragere atque explanare dignemini. Emeritus episcopus dixit: Hoc ipsum dicat quod prudentia tua sua interlocutione signauit. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostra recognoui.

LXXX.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Hoc olim clamamus vt fiat: Collatio postulata est, collatio concessa est, causa collationis vtrique venimus. Iam tandem fiat, quod & petatum fatemur, & concessum esse ipsa concessio declarauit. & alia manu: Recognoui. Emeritus episcopus dixit: Postulatam esse dixit, per quem petiit? Et alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostra recognoui. Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Finem superfluis imponere noluit. & alia manu: Recognoui. Montanus episcopus dixit: Tu ad actionem moras innectis. & alia manu: Montanus episcopus recognoui, saluo prouocationis effectu.

LXXXI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Legatorum persone ibi fuerant exigende, vbi peracta legatio est. Cum autem de nominibus legatorum clementissimus tacere voluerit imperator, cur hic desiderentur ignoro. Emeritus episcopus dixit: Ipsi non taceant, si tacuit imperator. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostra recognoui.

LXXXII.

Fortunatianus episcopus ecclesie catholice dixit: Causam dicant, vt iam diximus, separationis & diuisionis ab ecclesia toto terrarum orbe, promissa lege, firmata testimoniis prophetarum, luce clarius demonstrata euangelio, vsque hodie magna firmitate perducta: & discedant moratorie tergiuersationes, & separationis crimen vel sero cognoscant. & alia manu: Recognoui.

LXXXIII.

Montanus episcopus dixit: Cum edideris ea que po-

stulamus, assertionibus nostris non deerimus. & alia manu: Montanus episcopus prosecutiones meas, saluo appellationis effectu, recognoui.

LXXXIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Legationem a catholicis susceptam imperialis sanctionis tenor ostendit, in qua collationem constat fuisse postulatam. Cui me iudicem idem clementissimus princeps voluit residere. Vnde quoniam de personis legatorum nihil inquirere præceptus sum, nec excedere me posse præcepti formam vestra sanctitas mecum melius recognoscit, dignamini tandem aliquando negotium proponere, vt & ipsi veritati & principali iussioni satisfactum esse in omnibus videatur.

LXXXV.

Emeritus episcopus dixit: Quid secreto agatur intelligis, vir spectabilis, dum rem in medio positam & pene ipsa luce clara volunt nebulis obligare. Collationem imperiale præceptum inter partes fieri, pro sua censuit voluntate: nos quoque secundum eorum petitionem vt dicunt, quam nunc in iudicio negant, quam approbare nolunt. & alia manu: Emeritus episcopus, salua appellatione nostra, recognoui. Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Non negamus. & alia manu: Recognoui. Emeritus episcopus dixit: Quam publicare detrectant, prouinciis nostris acciti, conflictum quod se proponere pollicetur, refugere nos non debere omnino profiteamur. Igitur quoniam nihil de re, nihil de causa, nihil de persona actum est, cum primitus illud debeat ventilari, vttrum petierint, per quos petierint, vel quid petierint, quare id fileant, quare non publicent, aduertit sublimitas tua. Si concordant petitiones, debent in iudicio ventilari. Si neutrum volunt, vnus debent facere cessionem. Si ad prioris mandati volunt nos tenere consensum, non negamus secundum imperiale præceptum adesse nos conflictationi debere. Si autem secundum præsens mandatum volunt agere, debent cognitionem eiusdem quoque rei: profiteantur ad stipulationem. Si dubitant proponere, vt nos eorumdem propositionibus respondere valeamus, videat prudentia tua, non e nostris partibus nasci

ANNO
CHRISTI
411.

quominus negotium ventiletur. quippe cum hac ago & hac quodammodo ianua ad negotii merita descendendum sit, intelligit prudentia tua, vel negare saltim eos, vel reticere, vel contemnere respondere propositionibus nostris: vt cum hac aduerteris, iudicare digneris. & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis nostræ recognoui.

LXXXVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quid petierint, vel quid pertulerint, inquirere me debere non iussit clementissimus imperator. quare autem petita collatio sit, apertissime demonstratum est, id est, vt superstitionem ratio manifesta confutet. Hoc hodie fieri posse non dubium est: siquidem delectas ab vtraque parte personas, conuenisse agnosco. Vnde iam, sicut sæpius interfatus sum, negotium proponatur.

LXXXVII.

Emeritus episcopus dixit: Petierunt, aut non petierunt. Si petierunt, dicant per quos, vel quid petierunt. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostra recognoui.

LXXXVIII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Sufficit iam rescripti recitatio. Agnouerunt quid voluerit inter nos discuti clementissimus imperator, remoueantur superflua, ad causam veniamus. Considerandum est enim quid agat pars diuersa, vt quemadmodum priore iudicio longitudine præteritorum gestorum prætendit dilationem, ita etiam hodie desiderat superfluis codices onerare, vt item causentur de mora describendorum vel edendorum gestorum. & alia manu: Recognoui. Montanus episcopus dixit: Tu moras innectis, cum non profers quod nos a te flagitamus. & alia manu: Montanus episcopus prosecutionem meam recognoui, saluo prouocationis effectu.

LXXXIX.

Petilianus episcopus dixit: Proxime præterita cognitione atque controuersia, quamuis ante causæ principium ventilatū, non nostro vitio neque nostra petitione dilationem prouenisse manifestum est, sed humanitate

iudiciorum tuorum, quam non poteras denegare: quippe cum exceptores onerati longitudine controuersæ ac prolixitate, id etiam professione sua responderint. Vnde quoniam ista peracta sunt, sed fecit inde hodie mentionem, ideo hæc volui replicare. At nunc eosdem nunc moras innectere, eosdem in præsentî actione obtendere nebulas, ne ad eorum mendacia veniamus, ipsa eorum taciturnitas monstrat. Loquuntur enim, cum tacent, se vereri id proferre, quod clementissimo imperatori mentiti sunt. Si igitur freti sunt bonæ petitionis voluntate atque ordine, quid eam dubitant ventilare? Et quoniam potestas tua meminisse dignatur, id priore controuersia agitatum, vt aut iure publico agerent, aut legis dominicæ auctoritate descenderent disputare, idque suo mihi promissere consensu, nobilitas autem tua id sibi exceperit, a legibus tolli se minime oportere, tuarum partium est, vir nobilis, id tenere quod legum est: illorum autem est promissa necessitas, vt lege diuina debeant experiri. Si igitur apud te legibus publicis agitur, quoniam tu iisdem præsidere te professus es, exige quod leges habent. Si autem disputatio legalis in medium mittitur, interrogo te his quid desideras disputare, quid petiueris, quid egeris, quid contra me dixeris. Quem si inuenero vera dixisse, necesse habeo eius legis disputationem committere. Si autem cognouero a perfidia atque mendacio te cœpisse, necesse est vt tuam personam longe prorsus euitem. Quid enim mihi prodest docere mendacem? Quid mihi prodest refragatori ac refragaturæ reddere rationem? Et alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

XC.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Collationem a catholicis tantum postulatam fuisse relecta imperiali sanctio declarauit.

XCI.

Petilianus episcopus dixit: Catholicos nos esse acta contineant. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

XCII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Necesse

ANNO CHRISTI 411. est me eos nomine appellare, quo eos appellari voluit clementissimus imperator.

XCIII.

Petilianus episcopus dixit: Ante causam nomen inane est illis. Etiam de ipso nomine erit disputatio nobis, atque contentio: cum demum obtinebit hoc nomen, qui fuerit inuentus esse Christianus. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

XCIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Certum est post habitum conflictum eos catholicos nuncupandos, apud quos veritas fuerit deprehensa. Ego autem etiam in hac parte formam necesse habeo sequi præceptionis augustæ, in qua catholicos eos appellare dignata est.

XC V.

Petilianus episcopus dixit: Sine præiudicio nostro hoc interfari dignata fuerit prudentia tua. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, saluo nostræ appellationis effectu.

XC VI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Sanctitas vestra, si eos falso hoc nomine asserit nuncupandos, negotium proponere tandem aliquando dignetur, quatenus de præsumpto nomine, si potuerit comprobari, pars e diuerso consistens, in omnibus confutetur.

XC VII.

Emeritus episcopus dixit: Magnis actum est voluminibus, & respondere noluerunt, tenentes apud se quodam præiudicio voluntatem, ne satisfacerent iudicatis. & cum diceret, alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui: Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quibus iudicatis? & alia manu: Emeritus episcopus dixit: Vel illud reuerentiæ ac patientiæ iudiciorum præstare dignentur, vtrum petitoris loco adstant, vtrum ipsi proponant, vtrum ipsi nos in iudicium vocent, vt cum ex eorumdem responsione vel hoc cognitum fuerit, ad eorum propositiones respondere valeamus. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

XCVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Respondeatur obiectis. Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Ecclesia, quod audire non vultis, & necesse est audiatis, quoniam tot testimoniis & diuinis eloquiis proclamatur, toto terrarum orbe diffusa, cuius communionem videmur tenere, falsis criminationibus a vobis appetita est. vnde exitit vestra separatio, quam dolemus. Istae criminationes quibus infectari soletis ecclesiam toto, sicut promissa est, orbe diffusam, hodie audire volumus vtrum verae sint. Si enim verae sunt istae criminationes, quas ecclesiae memoratae obiicere consuevistis, si eam pollutam, maculatam, euersam, destructam & extinctam, nescio quibus vestris criminibus demonstrare potueritis, supererit vt quaramus, vtrum apud vos remanserit, quam vbique perisse clamatis. Si autem illa perire non potuit, superest vt eam vos agnoscatis, & litem tandem aliquando finiatis. & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Accepistis prosecutionem partis aduersae: cui respondere dignamini.

XCIX.

Emeritus episcopus dixit: Puto importunum esse alienam causam velle defendere, & in id medium negotium mittere, quod praeter ruborem non potest vnusquisque sine mandato in iudicio ventilare: Possem enim nunc asserere & clamare aduersus istos vniuersum orbem reluctari, reniti. Non vobis mandavi, ab huius cognitionis euentu longe mea posita est conscientia, ego agnosco victorem, quicumque iustis legitimisque ex causis Christianus fuerit approbatus, ille meus est catholicus, illi hoc nomen imponitur, ille debet sibi hanc regulam vindicare, quamuis ipsa catholica quae nunc pro praescriptione partis aduersae quasi in fronte quadam rite aduersum nos temperari cognoscitur, medium esse debet, & in iudicio ita constitui, vt hoc nomen victor accipiat. Intelligit prudentia tua nihil nobis de peregrinis, nihil nobis de longe positis prauiudicari posse, cum inter Afros hoc negotium ventiletur; sed magis hoc expectari, vt quicumque ex veridica cognitione fuerit superatus, is ab orbe videatur esse reiectus. Intelligant e diuerso venientes, propositio-

ANNO
CHRISTI
411.

nibus nostris se respondere debere, vt adstantes aut non adstantes, quid personæ gerant, dicere non morentur, vt eorum intentionibus respondere valeamus. & alia manu: Emeritus saluo nostræ appellationis effectu.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quid refertur?

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Personas primo die iudicii esse firmatas, & sequenti etiam die interlocutionis tuæ. & cum diceret, & alia manu: Recognoui:

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Aliud quæsitum est.

C.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Interlocutionis tuæ forma declarauit. Sed quia dicit cum peregrinis Christianis non se habere aliquam rationem, sed hoc totum quod agitur inter Afros agi; Afrorum Christianorum catholicorum hæc vox est: Nos vniuerso orbi Christiano communionem cohæremus: hanc ecclesiam elegimus retinendam, quam in eis scripturis inuenimus. & alia manu: Recognoui.

Emeritus episcopus dixit: Sic semper eligere & mutare consuesti. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

CI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Nos eam ecclesiam retinemus, quam in illis scripturis inuenimus, in quibus etiam cognouimus Christum. Scripturæ quippe nostræ, quarum auctoritati vtrique subdimur, Christum & ecclesiam tamquam sanctum commendant coniugium, Christum sponsum, illam sponsam. Vbi illum cognoscimus, ibi & illam inuenire debemus. Si itaque nunc exorti essemus, & cogitarem in Africa cui communioni Christianorum sociari debemus, procul dubio eam tenere debuimus, quam in scripturis inueniremus, & criminatrices opiniones hominum repudiare, ad sola eloquia diuina, quæ mentiri nesciunt, nos tenere. Hoc fecerunt Christiani Afri, & appellantur & merito sunt catholici, ipsa sua communionem nomen testantes: catholoni enim, secundum totum, dicitur. Qui autem a toto separa-

tus est, partemque defendit ab vniuerso præcisam, non sibi vsurpet hoc nomen, sed nobiscum teneat veritatem. & alia manu: Recognoui.

CII.

Gaudentius episcopus dixit: Catholicum nomen putant ad prouincias vel ad gentes referendum, cum hoc sit catholicum nomen, quod sacramentis plenum est, quod perfectum, quod immaculatum, non ad gentes. Nam doceat sibi omnes gentes communicare, & plenus est catholicus. Sed prius est tamen, vt doceant quid petierint, quid meruerint. & alia manu: Gaudentius episcopus salua appellatione nostra recognoui.

Petilianus episcopus dixit: Vtrum debeant edere quæ poposcimus necne, statuere dignare, vt scilicet. cum diceret: & alia manu: Petilianus episcopus sine appellationis nostræ præiudicio recognoui: Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Aut interloquere, aut iube nos satisfacere postulatis. & alia manu: Recognoui.

CIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad transacta recurritur. & adiecit: catholici nominis doceatur assertio, & illud quod pars e diuerso sistens credidit prosequendum, vtrum in omnibus gentibus eadem catholica esse ostendi possit ecclesia.

CIV.

Emeritus episcopus dixit: Si proponit, doceat. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui. Petilianus episcopus dixit: Dignare pronuntiare de supra comprehensis. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione nostra recognoui. Emeritus episcopus dixit: Si proponit, doceat. Nam si proponere noluerit, quemadmodum docebit? & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis interpositæ recognoui.

CV.

Petilianus episcopus dixit: Pronuntia de singulis. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quod postulauerunt, doce me. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Hoc nobis debet tua persona. & alia manu: Petilianus episcopus

ANNO CHRISTI 411. pus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CVI.

Emeritus episcopus dixit: Petimus vt nulla sit mora; vt aut proponentis aut respondentis possit esse persona. Igitur quoniam approbandum est, & de causa iam in iudicio ventilandum, edicant vtrum petunt, aut respondent, vt cum eorum intentionem in iudicio videro, valeam respondere. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostræ recognoui.

CVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Iusta poscuntur, sanctitas vestra dignetur edicere, vtrum petitoris loco in iudicio adstare videatur.

CVIII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Tuæ sublimitatis est iudicare, nos ad eorum criminationes refellendas ingressi sumus. Solent ecclesiam quam tenemus crimine traditionis arguere. & alia manu: Recognoui.

CIX.

Emeritus episcopus dixit: Quis me in iudicium vocavit? ad cuius suggestionem conflictum voluit fieri imperator? & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis recognoui.

CX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Solent ecclesiæ quam tenemus, crimina traditionis obiicere, & nescio quorum peccatis eam contendere esse destructam & extinctam. & alia manu: Recognoui.

Emeritus episcopus dixit: Non hoc a te petii: fac satis iudicatis. & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis recognoui. Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Atque his criminationibus fallere corda simplicium, de quorum salute satagimus, his nos permoti, conuenimus eos, vt nobiscum conferrent, & quod intendunt vtrum probare possent in ecclesiam cui intendunt ostenderent. Quam conuentionem nostram quoniam recusauerant, cum autem nuper in comitatú venissent quidam illorum apud acta etiam præfectoria dixerunt audiri se velle, discuti velle amplectentes nos, aliquando eorum de collatione consensum, petendum ab imperatore

credidimus, vt collatio ad hoc fieret, vt ea crimina quæ solent dicere in vniuersam ecclesiam aut probarent, vt veritas appareret, aut non probarent, vt nihil ominis veritas appareret. Hæc crimina si volunt aut possunt ostendere, proferantur & demonstrantur. Si autem non possunt aut nolunt, iam tuæ sublimitatis est de re tota, sicut ratio ipsa indicat, iudicare. & alia manu: *Recognoui.*

CXI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: *Accipistis prosecutionem partis aduersæ. Si quid obiicitis, iamiamque proponite.*

CXII.

Petilianus episcopus dixit: *Pronuntiet prius nobilitas tua vtrum recte petamus quæ petimus, necne. tum demum eis ad singula respondebimus. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.*

CXIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: *Recte vos petere prosecutionis vestræ textus ostendit: & recte respondisse partem e diuerso sistentem, eorumdem similiter prosecutionibus declaratum est. Assertum est enim quod criminibus nescio quibus ecclesiam quam tenent a vobis hodieque asserant incestari. Quæ si qua sunt, debetis edicere. Si vero non sunt, est necesse vt ad hæc respondere dignentur.*

CXIV.

Emeritus episcopus dixit: *Sic igitur causa, hæc iudicii forma est, sic veritas inquiritur, vt de persona taceatur. Dicit me nescio quo auctore crimina in ecclesiam ventilare, & quasi per famam quamdam honorem suum meritumque destruere: quidquid velit, quo nomine velit, quo potest argumento, huic ipsi causæ nomen imponat, necesse est, vt quia iterum prouocat, petitor assistat. Vtrum ego dixerim necne, vtrum vere dixerim annee confinxi, cum ipsius propositione cognouero; cum ea quæ mihi obiicit vera esse, & ex me prolata constiterit, tunc demum necesse est eorumdem me intentionibus respondere. Videt ergo prudentia tua sine prouocante respondentis esse superfluum personam, nec posse quem-*

ANNO
CHRISTI
411.

quam dici respondentem, nisi primo fuerit prouocator. Ergo si prouocatoris loco, hoc est quod dicitur petitoris adfuit, instituat actionem, cui respondere debeam. Sapissime enim dicunt, nos superfluis moratoriis uti, ne ad negotium veniatur. Ergo cum iste cardo sit causæ, ut is qui alterum in iudicium vocat, instituere actionem debeat, & prouocare ad responsionem, aduertat prudentia tua, eos profequi debere, vtrum nobis vel quam instituant actionem, ut respondere possimus. & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis nostræ recognoui.

CXV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Edicat pars catholica vtrum e diuerso sistentibus obiiciendum aliquid credit.

CXVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Nos collationem poposcimus vbi obiecta diluamus, non vbi obiiciamus diluenda. Quandoquidem cum illi obiecta probare non potuerint, quid sint, quid remaneant, nobis non dicentibus manifestum erit omnibus, & a tua sublimitate iudicabitur. Nunc ingressi sumus diluere criminationes eorum, quas solent ecclesiæ quam tenemus obiicere: mandatum quoque ipsorum hoc continet: Aduersus traditores & persecutores nostros. Quondam autem Primianus, si dignatur, frater noster, conuentus pro ipsa collatione respondit: Indignum est ut in vnum conueniant filii martyrum & progenies traditorum. Hæc crimina diluenda suscepimus: ut hæc crimina diluantur istam collationem poposcimus. Concessa est: aut probentur aut purgentur. & alia manu: Recognoui.

CXVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Mandati series traditorum partem e diuerso sistentem esse profitetur. Collationem vero, si tamen profecutio catholicæ partis veritate subnixa est, ab vtrisque partibus constat esse postulatam. Vnde nunc id quod mandato videtur expressum, sanctitas vestra probationibus fulcire dignetur. Accepistis enim ex eorum profecutionibus magis a vobis aliqua obiici, & ea obiecta se velle diluere.

CXVIII.

Petilianus episcopus dixit: Pronuntiare dignare de persona, tunc itur in causam. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CXIX.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Iam non est nostrarum partium, de hoc aliquid superfluo respondere. & alia manu: Recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Interlocutiones superiores sublimitatis tuæ recitentur, & agnoscant quid postulant. & alia manu: Recognoui.

CXX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Si collationem ab vtriusque partibus constat esse postulata, constat eum esse petiorem, qui crimen intendit.

CXXI.

Emeritus episcopus dixit: Doceat ab vtriusque partibus collationem esse in iudicio flagitamam. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

CXXII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Docemus. & alia manu: Recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hoc pars catholica docere debet.

Adeodatus episcopus dixit: Catholicos nos esse scriptum sit. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam saluo appellationis effectu recognoui.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Donatistas vos esse ex Primiani mandato docemus. & alia manu: Recognoui.

CXXIII.

Adeodatus episcopus dixit: Cæcilianistas vos esse scriptum sit. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

CXXIV.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Si præcipis, gesta recitamus, in iudicio habita præfecturæ, vbi se pars aduersa audiri tantopere flagitavit: Et ideo, si præcipis, recitentur. & alia manu: Recognoui.

ANNO CHRISTI 416
 Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Gesta habita in iudicio illustrium potestatum, suscepta ab officio recitentur.

Petilianus episcopus dixit: Contra hæc serua quæ competunt. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CXXV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Salua erunt. Petilianus episcopus dixit: De persona pronuntia. Quid petierint, quid suggererint clementissimo imperatori; quidve mentiti sint, hoc prodatur. Hic pronuntia vtrum id superflue flagitem, necne. tum demum itur in causam. & alia manu: Petilianus episcopus salto merito appellationis nostræ recognoui.

CXXVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Collationem fuisse postulatam missis legatis sermo cælestis ostendit. Hanc fieri euidenti sanctione præcepit, qua iudicem residere pariter constitutum est. Excedere me huius præceptionis formam etiam sanctitas vestra omnino non posse, mecum melius recognoscit.

CXXVII.

Petilianus episcopus dixit: Pronuntiare te constanter conuenit, vir nobilis, vtrum proferri debeant illa quæ clanculo habentur, quæ rubore compressa sunt mentientium: aut certe si superflue petimus, hoc pronuntia. & alia manu: Sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CXXVIII.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Si quid est quod contra nos vbi mentitos esse pars aduersa designat proferre poterit, iam proferat, ne superfluis nos accusationibus agens, populus adhuc vsque cui consulere volumus decipiatur. Et ideo si nobilitas tua præcipit, apud præfecturam gesta habita recitentur. & alia manu: Recognoui.

Petilianus episcopus dixit: Ordine suo cuncta legantur. Legantur primo quæ petimus. Et alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CXXIX.

Emeritus episcopus dixit: Hoc est quod volebamus in iudicio prodi, vtrum imperialibus auribus intimari nos in iudicio præfecturæ, vel voluntarios adstitisse, vel quæfisse conflictum. Si enim ista dixisses, possem te digestorum fide in iudicio confutare. Si autem non dixisses, intelligat is qui cognitor datus est de omnibus se imperatoria notioni referre oportere. Igitur quoniam evidentissime comprobamus istos docere minime valuisse, vel ea quæ imperatoris auribus intimasse se dicunt, vel vtrum ierint, vel quando ierint, vel cum quo mandato ierint, hoc ipsum potestas tua iudicare dignetur: vt si putant personam nostram tamquam petitorum de actorum confectioe quæ apud illustrissimas potestates in iudicio habita sunt comprobare, cum excitatione gestorum fuerit approbatum, iudicare digneris. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione nostræ recognoui.

CXXX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad ea ex quibus constat esse transitum, regressum fieri minime oportere sat clarum est. Vnde vt euidenter petitoris persona monstretur, illustrium potestatum gesta relegantur.

CXXXI.

Petilianus episcopus dixit: Nebula est ista quæ obtenditur. Nam ab initio ipsos esse petitores, certo loco monstrabimus, cum dignaberis de his quæ iamdudum petiuimus atque petimus pronuntiare. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CXXXII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Etiam sanctitas vestra quæ offert per ordinem relegentur. & adiecit: Patimini nunc interim quæ postulata sunt ab officio recitari.

CXXXIII.

Petilianus episcopus dixit: Pronuntia, & patior recitari. & alia manu: Petilianus episcopus saluo merito appellationis nostræ recognoui.

CXXXIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Petitoris

ANNO
CHRISTI
411.

ANNO CHRISTI 411.
 persona tunc aperte poterit demonstrari, cum hoc gestis
 euidentissimis fuerit approbatum.

CXXXV.

Petilianus episcopus dixit: Pronuntia me recte an non recte petisse, quod diutius flagitauit. Res enim nobis cum populo est, tecum: tu quoque cum populo uoluisti habere rationem, qui de iudicio tuo uoluisti iudicari. & alia manu: Petilianus episcopus sine præiudicio appellationis nostræ recognoui.

CXXXVI.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Legantur gesta. & alia manu: Recognoui.

CXXXVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Pronuntiare me postulat sanctitas tua, cum ab aliqua parte gesta necessaria probationibus publicentur. unde hoc fieri patiatur sanctitas tua: tum demum, utrum de parte negotii pronuntiari debeat, existimabo.

CXXXVIII.

Petilianus episcopus dixit: Aliud ostendit, cum aliud postulem. Conscientia ipsa publica tenet, nec tacebo ulterius, nec differam, vir nobilis, te ipsum populo fuisse edictis frequentibus pollicitum, quidquid auditurus esses inter disceptantes scilicet partes, te rursus edictis subsequentibus prolaturum. Tu hoc uideris, tuæ existimationis est causa, utrum tam facile me cogere debeas de causâ meritis disputare, cum id mihi aduersarius meus negauerit, quod ego magnopere postulo esse prodendum. Ipse uideris, ipse hoc quomodo uolueris extimes. Ego tamen tuam desidero prouidere pronuntiationem, quid hoc loco sentias. Mihi hoc expedit, nolo a populo denotari; quod prætermiserim id, & eundem locum prætermiserim, ubi occulte video tegi mendacium, quod debeat publicari. Proinde tu, vir nobilis, qui mediam tenes hoc loco personam, assume illam puram innocentemque constantiam, nec dubites pronuntiare quod licet. Neque enim fas est, ut, cum mihi satisfactum non fuerit, ego cogar ad intima causæ descendere. Unde quidem magnopere præsumo, sed ea quæ expeto non debeo præterire. & alia manu: Petilianus episcopus saluo

merito appellationis nostræ recognoui.

CXXXIX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Vt diligentius aduerti possit, quid debeat iudicari, patimini gesta recitari.

CXL.

Petilianus episcopus dixit: Non is est ordo gestorum, vt hæc primitus recitentur. & alia manu: Petilianus episcopus, salua nostra appellatione recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Nihil debet partibus denegari.

Adeodatus episcopus dixit: Si nihil partibus denegandum, tandem nobis cedendum est quod flagitauius. Ostendant legationem. Neque enim nudis verbis hæc potuit concipi legatio; scripta sunt, demonstrantur, prodantur in publicum: videamus vtrum hæc contra nos vera an falsa sint ficta. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Iam pronuntiaui atque iudicaui, formam me excedere non posse imperialis oraculi. Nec enim in iudicio meo legatorum certum est discuti debere personas. Vnde gesta relegantur, vt quis petitoris loco assistat, clarius demonstretur.

Adeodatus episcopus dixit: Hoc imperator non præcepit vt gesta illustrium potestatum in iudicio prodantur, & tamen datur aduersæ parti licentia prodendi. Produnt ipsi quæ volunt, nobis non finitur accipere quod poscimus. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Et sanctitas tua quæcumque gesta obtulerit, vel prolaturam se esse promittit, necesse est vt eadem relegantur.

Adeodatus episcopus dixit: Quæcumque causæ necessaria sunt, negari non debent. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Patere igitur, vt hoc quod causæ proprie necessarium dicit pars e diuerso sistens, ab officio recitetur.

Adeodatus episcopus dixit: Concedere non possum, vt
ca quæ

ANNO
CHRISTI
411.

ea quæ volunt in iudicio ventilent, nisi ea quæ de ipso flagitavi in iudicio deprompserit. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Nos ista de archiuis accepimus. Si quid est quod & tu accipere potuisti, si recitandum poposceris, & a nobis fuerit contradictum, iniquos deputa, & vicem redde. & alia manu: Recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Suspicionem iudiciis facis, quod ea non pateris, cum & tibi fas sit vniuersa quæ ingesseris publicare. Vnde tandem aliquando ea quæ oblata sunt recitentur.

Petilianus episcopus dixit: Noluisse pronuntiare potestatem tuam quod petimus, acta contineant. Vtius non possumus aliquid dicere, maxime cum videam potestatem tuam aliud velle, cum ego aliud flagitem. Pronuntia superflue me postulare quod peto, sit quod teneam, sit quod populus nouerit: tum demum ad necessaria causæ descendam. & alia manu: Petilianus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Non possum de eo iudicare, quod necdum est approbatum.

Petilianus episcopus dixit: Vtrum recte petam prodi oportere id quod clanculo imperatori suggesserint, hoc pronuntia. & alia manu: Petilianus episcopus hanc prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Clanculo imperatori nihil suggestum esse, ad vniuersos iudices datæ sanctionis, & ad meam quoque mediocritatem, ipsius recitatione monstratum est: vnde cum ex lectione gestorum agnouero quid debeam iudicare, sine dubio iudicabo.

CXLI.

Martialis exceptor recitauit: Exemplum actorum habitum sub die tertia Kalendas Februarias Rauennæ. Domino nostro Arcadio perpetuo Augusto, & Probo quartum consule. & cum recitaret, Petilianus episcopus dixit: Si iubes contra hoc aduertit sublimitas tua, non adhuc satisfactum petitionibus nostris, vt exceptione eo-

rum constaret ipsos esse petitores, ipsosque intendere oportere, quæ obiicienda esse putauerunt. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Iam nunc ex lectione gestorum, qui petitor assistat euidenter aperteque monstrabitur.

Petilianus episcopus dixit: Sunt longe primitus gesta confecta, quibus spectabilis viri proconsulis. & cū diceret, & alia manu: Petilianus episcopus recognoui, Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Prosecutiones suas formidat, ideo gesta recitari non permittit. Et cum diceret, & alia manu: Recognoui, Petilianus episcopus dixit: Sunt gesta habita in iudicio proconsulari, habita etiam in iudicio vicariæ præfecturæ, quibus nobis plurima intendisse monstrat. Sunt etiam alia quæ de clementissimo imperatore idem scilicet mentientes longe ante petiuerunt, assistentes ac supplicantes, scilicet Theodosio & Ennodio, illos scilicet quos præcursores ac nauigatores semper habent, furiaque suos legatos, qui expetant sanguinem, expetant proscriptiones, incutiant metus, pericula ingerant, homines per prouincias diuersas occidant. Hæc omnia igitur principio præcipe recitari, tum demum eos inuenies petitores. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

CXLII.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Qua impatientia & tumultu agant, sit testatum his gestis, interlocutione nobilitatis tuæ: causam enim satis timent, ad cuius meritum omnino descendere nolunt. Non sint vacua omnia quæ a partibus nostris in prosecutionibus tanta dicta sunt de ecclesiæ Dei promissionibus & exhibitionibus. Quid tergiuersantur? Quid nescio quæ forensia rimantur? Iam dignetur nobilitas tua pronuntiare faciem defensionis eorum. & alia manu: Recognoui.

CXLIII.

Petilianus episcopus dixit: Ordine suo a principio cuncta recitentur: tum demum inuenies petitorem. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

CXLIV.

ANNO
CHRISTI
411.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Si a principio, ex quo causa ad imperatorem Constantinum miserunt criminum Cæciliani, iube recitari. & alia manu: Recognoui. Fortunatianus episcopus ecclesie catholice dixit: Quia voluistis de prioribus gestis mentionem facere. Et cum diceret: & alia manu: Recognoui,

CXLV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hæc gesta quæ recitari postulat sanctitas vestra, posteriora sunt his gestis quæ obtulit pars catholica, an priora?

CXLVI.

Petilianus episcopus dixit: Non est equidem pars catholica, nisi quæ huius conflictationis sumpserit palmam. Igitur cupimus recitari quæ in iudicio proconsulari & vicarie præfecturæ, ab ipsis sunt ante longius prompta atque petita. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Si de causa præsumeres, ad causæ meritum venires. & alia manu: Recognoui.

CXLVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Sine præiudicio catholicos dico, sequens nuncupationem clementissimi principis. Vnde ea gesta quæ antiquiora sunt, si placet, ab officio recitentur.

CXLVIII.

Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Offerimus antiquissima, quæ petimus suscipi ab officio, præcipiat nobilitas tua ea recitari.

CXLIX.

Petilianus episcopus dixit: Si hoc potestati tuæ mandatum est, si non recefferunt ab his quæ iamdudum promiserant se legaliter agere oportere, redde nobis illam primam obiectionem, cuius visi quodammodo sumus sub huius exceptionis ratione fecisse iacturam. Si igitur ad legem se retinet, peruidet potestas tua nullatenus eos harum chartularum, quas proferunt, facere posse mentionem: & nunc etiam atque etiam flagito, vt promant quid eligant, vtrum forensi actione mecum agant, an le-

gali concertatione disceptent. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam incolomi appellatione, recognoui.

CL.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Suscipiat officium quæ ab vtrisque partibus offeruntur, & conferat tempus, vt quæ priora esse constiterint, eadem recitentur.

CLI.

Petilianus episcopus dixit: Sensim in causam inducimur. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolomi recognoui.

CLII.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quod petistis, offerimus, non vos pœniteat petisse. Antiqua gesta voluistis recitari, hæc in manibus habemus, iubeat nobilitas tua quod offerimus recitari. & alia manu: Recognoui.

CLIII.

Petilianus episcopus dixit: Me id petisse adhuc recalent gesta, vt ea quæ imperatori mentiti sunt, proferant, legant quæ obiecerunt, contra hæc huiusmodi nebulas, vt vellent acta relegere quæ sunt habita in iudicio præfecturæ, his quæ ego longe prætuli, antiquiora. Igitur, vir nobilis, si tenor se ita habet causæ sicut ab initio videtur esse formatus, aut iacturam chartularum istarum publicarum faciant, & ad legalem disceptationem veniant; aut si his rebus vti desiderant, faciant legis diuinæ iacturam. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolomi recognoui.

CLIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Proconfularia gesta & habita in iudicio illustrium potestatum, officium diligenter inspiciat, vt ea quæ priora sunt, primitus recitentur.

CLV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: A dea quæ profecuta est modo pars diuersa, paucis aduertat sublimitas tua: Nos ecclesiam catholicam retinere, ipsa nostræ communionis testificatione monstramus. quam

ANNO
 CHRISTI
 411.

ecclesiam probare discedimus, si permittant, non rümo-
 ribus humanis, neque errantibus opinionibus, sed diui-
 nis eloquiis declaratam. Vt autem leges, vel gesta, vel quæ-
 cumque de archiuis prolata offeramus in hac collatione
 recitanda, ipsi cogunt, qui talibus agunt. Nam si remotis
 huiuscemodi omnibus chartis, nollent ecclesiam nisi in
 scripturis aduerti, nihil vellemus, nihil aliud optaremus.
 Crimina dicunt traditionis: ea crimina traditionis, aut
 non probant archiuis & nihil dicunt: aut probant, & ar-
 chiuis nos vicissim agere compellunt. Itaq; prouidet pru-
 dentia tua, distinguendas esse causas, quando cogamur
 publicis legibus agere; quando autem velimus & opte-
 mus negotium ecclesiæ, non nisi diuinis eloquiis termi-
 nare. & alia manu: Recognoui.

Petilianus episcopus dixit: Quid elegerit dicat. Ambo
 enim tenere non poterunt. & alia manu: Petilianus epi-
 scopus prosecutionem meam incolumi appellatione re-
 cognoui.

CLVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Apertis-
 simam prosecutionem partis aduersæ fuisse fat clarum est:
 in qua id videtur ostensum, vt si traditionis crimen obii-
 citur, quod sine dubio legibus diuinis non potest appro-
 bari, sed gestorum fide diligentius inueniri, tum demum
 gestis publicis omnia peragantur. Sin vero causa fidei cœ-
 perit agi, tunc ad ea quæ veteris & noui testamenti exem-
 plis docenda sunt, venietur. Vnde sanctitas vestra, si peti-
 tionem suam prosecutionemque aduersæ partis vult pro-
 fessionibus roborari, euidenter ostendat, vtrum traditio-
 nis crimen, quod probari nullatenus potest, nisi quibus-
 dam euidentissimis documentis, agi in iudicio desideret,
 an tantum fidei causam cupit in iudicio mediocritatis
 meæ disquiri atque terminari.

CLVII.

Emeritus episcopus dixit: Quæ ad causam pertinent,
 sapius me replicare non pudet: adeo enim & in prima
 fronte negotii postulauimus, vt mandatū legatorum suo-
 rum luce clarius demonstraret, ne, cum hæc in iudicium
 mitterentur, forte renuerent. Possunt enim dicere: Alia
 mandauimus, non eadem censuimus, nec petenda ab

Pp iij

imperiali præcepto consensimus. Sicut enim nunc. & cum diceret: & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui,

CLVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hæc vniuersorum subscriptionibus constat esse mandata.

CLIX.

Emeritus episcopus dixit: Quoniam duo sunt negotia, duo debent esse mandata; mandatum quod in negotio præsentis recitatum actis insertum est; mandatum vero quod legatis videtur traditum, nullo modo recitatum est. Debemus ergo aduertere, vtrum & hoc ante, vt imperialibus auribus deferretur, ab iisdem videtur esse conscriptum, vt cum vtraque mandata in iudicio fuerint recitata, vtrum vnâ habuerint voluntatem, iudicare digneris. & alia manu: Emeritus episcopus saluo effectu appellationis recognoui.

CLX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Iam toties conclamauimus, mandatum quod iniunctum est legatis episcoporum, ab episcopis flagitant sibi recitari. Hoc est aliena requirere, ad causam non pertinentia. Mandatum quod nobis propter collationem cum his faciendam iniunctum est, hoc recitatum est, hoc eis sufficiat. Quid si enim aliqua legatis mandata sunt ad causam quidem istam non pertinentia, sed quæ ipsos scire volumus? Sufficit quod imperator collationem nos petisse suo testimonio declarauit. Hæc concessa est, ad hanc venimus, hæc aliquando agatur, si veritati aures hominum patent. & alia manu: Recognoui.

CLXI.

Adeodatus episcopus dixit: Confessus es quæ olim tacuisti. Ostendisti te multa aduersus nos mandasse, quæ scire non facile debeamus. Vnde aduertit sublimitas tua, quid ex eius prosecutione debeamus aduertere, quid illud mandatum continet, quod contra nos mandatum scire non facile debeamus. & alia manu: Adeodatus episcopus prosecutionem meam salua appellatione recognoui.

CLXII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Non

ANNO
CHRISTI
411.

hoc dixi, non aduertisti, aut dissimulas te audisse quod dixi. Audi, planius hoc dicimus, ne forte culpa mea non intellexeris, dum id obscurius aliquantum dixi studio breuitatis, quod percipere nequueris. Notum est omnibus multas causas habere ecclesiam, & suam & priuatarum personarum sibimet commissarum: & potest fieri, vt ad episcoporum intercessionem multa pertineant. Secreta nobis committuntur negotiorum & causarum alienarum: in quibus nostra interuentio sæpe postulatur, propter quæ auxilium ab ecclesia poscitur. Hæc prodenda non sunt, ne proditores inueniamur. Sufficit tibi, quod collationem me petisse in causa tua ipse testis est clementissimus imperator. nihil vltra quæras, si negotia aliena non quæris. Negotio tuo sufficit, quod de ipsa imperatoris lege recitatum est, quod nostro mandato subscriptionibusque firmatum est. & alia manu: Recognoui.

CLXIII.

Adeodatus episcopus dixit: Non possunt in vno mandato diuersa mandari negotia. Sed si forsitan eadem quæ aduersus nos mandastis, etiam aduersus alias prouincias mandasse te constat, bene facis non prodere. Non te cogo, in medium proferas. Quoniam me primum insequi desideras, seruas hoc aliis prouinciis. Ostendisti quid fecisti, ostendisti quid celes, teneo tuum mendacium, teneo falsitatem. & alia manu: Adeodatus episcopus salua appellatione recognoui.

CLXIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Prosecutione sua, vir venerabilis, si dignatur sanctitas tua, diligenter aduertere, non aduersum te aliquid se mandasse, sed ea quæ ad te non pertineant, propria prosecutione signauit. Illud tantum euidenter confessus est, collationem se omnimodis postulasse, & hanc fuisse concessam. Vnde illius mandati, ne excedere videamur imperialis præcepti formam, mentionem fieri video non debere. Quapropter ad ea quæ quæsiuit, sanctitas vestra respondere dignetur, vtrum traditionis crimen, quod archiuis publicis poterit monstrari, agi in iudicio velitis, an ecclesiæ & fidei tantum causam cupiatis inquiri.

CLXV.

Petilianus episcopus dixit: Urbane nobis eluditur, vt, cum ipsi sint petitores, semperque nostram pacem inquietauerint atque turbauerint, nos loco petitorum constituamur; cum pacis & ecclesie Dei possessores semper fuerimus ac simus. Peto igitur nobilitatem tuam vt hunc ordinem serues. Ostendant quid egerint, ibi inuenies petitores. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui.

CLXVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Si sanctitas tua permetteret vel permisisset gesta recitari, iam olim qui petitoris loco assisteret, potuisset ostendi. Vnde vel nunc antiquiora, vt interfatus sum, gesta recitentur. Petilianus episcopus dixit: Ordinem serua gestorum. & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

CLXVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Eorum gestorum quæ a partibus offeruntur, id est proconsularium & illustrissimæ sedis, tempora recitentur.

CLXVIII.

Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Offerimus chartas antiquiores nostris definitionibus profuturas. & alia manu: Recognoui. Montanus episcopus dixit: Si iubes, de codice lego. & alia manu: Montanus episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

CLXIX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Sicut statui, ab officio recitetur. Nauigius adiutor numerorum recitauit: Post consulatum domini nostri Theodosii perpetuo Augusti, Idus Septembris Carthagini. & cum recitaret,

CLXX.

Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Antiquiora proferimus. & alia manu: Recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Interim ista quæ antiquiora sunt, gesta in sede illustrium habitatum, patimini relegantur. Nauigius adiutor numero-

micro-

ANNO CHRISTI 411.
merorum recitavit: Domino Arcadio Augusto & Probo v. c. consule. Et cum recitaret,

CLXXI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quæ priora sunt, ab officio suggerantur.

CLXXII.

Rufinus scriba v. c. curatoris, dixit: Ea sunt priora quæ in codice oblata continentur.

CLXXIII.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Ecce antiquiora proferimus. & alia manu: Recognoui. Rufinianus scriba v. c. curatoris dixit: Siquidem sicut suggestimus consulē contineant, Theodosii Augusti & Rumoridi v. c. alia vero consulatum contineant domini Arcadii Augusti & Probi v. c.

CLXXIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ea quæ antiquiora sunt, recitentur. Nauigius adiutor numerorum officii v. c. & spectabilis vicarii recitavit: Æquitatem tuam petimus Septimine v. c. proconsulum summe subl. Multa contra diuinas humanasque leges ab hæreticis de parte Donati ecclesia catholica sustinet. Quæ si vel anterioribus vel recentioribus imperialibus iussis prohibenda & tollenda, postulanda vellemus, nequaquam audere deberent de nostris actionibus conqueri, scientes se, cum nulla tali lege adiuuantur, schismaticos tamen suos Maximianistas, per iudicium iussa locis ac sedibus eorum pellendos exturbandosque curasse. Verumtamen nos saluti eorum & nostræ existimationi pacifice consulentes, propter caritatem qua Christiani sumus, leniter eos volumus admonere, vt errorem suum cogitando & agnoscendo, non negligent; aut si putant se habere aliquid veritatis, non eam furiosis Circumcellionum violentiis contra publicam quietem, sed tranquilla rationis redditione defendant. Vnde petimus sublimitatem tuam: vt cum eos de hac re per magistratus, siue in ciuitatibus, siue in pertinentibus territoriis admonere voluerimus, copiã nobis præberi gestorum, & eos ex allegatione nostra honeste conuenire præcipias: quo consecuti, agamus excellentiæ tuæ apud Deum vberes gratias. Domino Theodosio perpetuo Augusto, & Rumorido v. c. consulibus, Idus

Concil. Tom. 4.

Qq

Septembres, Carthagine, Septiminius v. c. proconsul dixit: In quolibet loco antistitibus legis venerabilis ob quietis imperium gestorum conficiendorum tribuitur facultas; hoc etiam tenore huius præceptionis limitato, vt intelligant se deuiæ plebis magistris salubriter petentibus propriæ persuasionis ratiocinia persolvere, vt rebus in medio prolatis amica legis moderatio seruetur, superstitione sup-
 plofa. Data ab vniuersis episcopis catholicis ex consilio Carthaginensi. cum recitaret,

CLXXV.

Petilianus episcopus dixit: Petitor est qui petit, an quid vocabitur? & alia manu: Petilianus episcopus prosecutionem meam appellatione incolumi recognoui.

CLXXVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Hæc postulauimus, sed præcedentibus vestris criminationibus & accusationibus. Nam proferimus antiquissima gesta, quibus vestri maiores, tunc in tempore ad Analinum venerunt proconsulem, & illi chartas in quibus dicerent maiorum nostrorum crimina esse conscripta, obtulerunt, & rogauerunt, vt easdem ad Constantinum imperatorem misisset. Has offerimus, & petimus nobilitatem tuam vt eas suscipi ex officio & ex ordine recitari præcipias. & alia manu: Recognoui.

CLXXVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Libellus datus a vobis, euidenter ostendit schismatis & hæreseos crimen obiectum; quod probare vos conuenit.

CLXXVIII.

Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Omnia probabuntur, si ea quæ obtulimus, & suscipi, & ex officio recitari, præcipere fueris dignatus. & alia manu: Recognoui.

CLXXIX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Vniuersa per ordinem recitentur. Emeritus episcopus dixit: Ergo loco est petitoris. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Cum chartæ fuerint recitatæ, petitor facilius inuenietur. & alia manu: Recognoui.

CLXXX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Licet ex his gestis petitorum loco ad stare videantur, tamen melius & euidentius approbabitur, cum omnia fuerint recitata.

CLXXXI.

Petilianus episcopus dixit: Si in forensem conflictum reuertimur, constat eos legis diuinæ fecisse iacturam. Respondeant igitur etiam atque etiam quod exegi, vtrum legibus publicis agant, an legis diuinæ conflictum eligant, alterum de duobus: vtrumque enim tenere non possunt. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui.

CLXXXII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hæc quæ sanctitas vestra obtulit relegenda, non ambigitur, quia in iudicio viri spectabilis proconsulis acta sunt, ad forensem disceptationem absque dubio pertinere. Vnde, sicut interfatus sum, vt diligentius ostendatur qui loco petitoris assistat, etiam illa patimini recitari.

CLXXXIII.

Petilianus episcopus dixit: Contra ista præscribo: Si forensis est actio, huius temporis causam audire præceptus es, vir nobilis: si simpliciter & ecclesiastico more res geritur, acquiescam in ea quæ lege diuina proferuntur, vel a me, vel a parte diuersa: si autem annosas antiquasque chartulas cupiunt recitare, habeo pro me validas præscriptiones, recito illud tempus, cuius sub contestatione prætermisionem interim feci. Lapsum causa incurrit, non potest rursus audiri. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui. Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Crimina traditionis obiiciunt. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Hoc causæ est. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui. Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Redde vicem, auditus es cum prosequeris nobis patientibus. Crimina traditionis ecclesiæ quam tenemus, obiicere consueuerunt. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Legaliter agit, an more forensi? & alia manu: Petilianus episcopus recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Prior

Concil. Tom. 4.

Qq ij

chartas obtulisti. Et alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Redde mihi tempus; calculetur officium de temporibus, vtrum hodierna die causa dicenda sit, ad forenses descendimus actiones. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CLXXXIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Etiam vestra sanctitas in hac parte iudicare deberet. Constat enim ex consensu vtriusque partis iudicium fuisse dilatatum. Cur nunc superfluo temporis praescriptionem obiiciendam esse credetis, cum eam constet, ex consensu partium fuisse seclusam? Vnde nunc ea quae ad causam pertinent, peragi debere manifestum est.

CLXXXV.

Petilianus episcopus dixit: Quia ipsi se ad forensia contulerunt, ideo forensia postulavi. Respondeatur mihi ad ea quae postulo. Forensi more agit, an ecclesiastico? & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CLXXXVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Respondeatur obiectis. Augustinus episcopus ecclesiae catholicae dixit: Si patiat, ecclesiae, quam tenemus, sicut omnes nouerunt, quorum solent animos suis sollicitare criminationibus, etiam sui mandati tenore declararunt, ecclesiae inquam quam tenemus, crimina solent traditionis obiicere. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus partis Donati dixit: Profiteantur ad quaesita: professionem petiuimus, non conflictum. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CLXXXVII.

Augustinus episcopus ecclesiae catholicae dixit: Si horum criminum iacturam faciunt, de chartis publicis nihil proferimus. Si autem in eadem criminatione persistunt, chartis publicis docemus hanc causam olim esse finitam, nec tamen eos ab huiusmodi obiiciendis criminibus cessauisse. Vnde nunc collationem istam poposcimus, non vt illam causam, quam traditionis Caeciliano & eius collegis obiiciebant, suscipiamus denuo finiendam; sed demonstramus olim esse finitam: vt hoc cogno-

ANNO
CHRISTI
411.

scentes populi qui nesciunt, & istorum adhuc criminationibus commouentur, tandem aliquando cognoscant, in qua ecclesia Christianæ salutis viam requirant. Si ergo de ecclesia quæritur quæ sit, quanta sit, qualis sit, sola diuina testimonia ad eam demonstrandam sufficient. Si homines appetunt, si hominibus crimina intédunt, quamquam ecclesiæ causa ab hominum causa distinguenda est, nec in hominibus spes ponenda est ecclesiæ, si boni sunt; neque si mali sunt, iudicanda est ecclesia deperisse: sed tamen etiam ipsorum causam tamquam fratrum nostrorum suscipimus, & si nobis ostendi potuerint criminosi, hodie illos anathematizamus: non tamen propter illos ecclesiam a Deo promissam & exhibitam deserimus aut relinquimus. Ipsi ergo eligant quod volunt. Non obiciant crimina hominibus, & chartæ cessabunt, sola diuina loquetur auctoritas; sola Dei scriptura, cui vtrique subdimur, in medium proferetur. & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quid his refertur?

CLXXXVIII.

Emeritus episcopus partis Donati dixit: Prolixæ orationi respondere non possum: tamen summatim, vt valeo, quæ superflue in iudicium missa sunt, ventilabo, cum optationes a nostris partibus propositas ne vel relectione confundant, vt neque velit esse pëtitores, neque se dicant responsores adstare, intulerintque nostris partibus prosecutionem; vt si forensis regulæ ordinem tenent, conditionalis diei non omittam internis sensibus notionem. Si autem legalibus magis cupiunt in iudicio coluctari, diuinis scripturis nos eis necesse est respondere. Primum est autem, quod in iudicio flagitamus, vt quoniam de mandatorum suorum allegatione in iudicio vacillant; quippe cum vnum legentes aliud negent, dicantque tamen se legatos ad imperiales aures destinasse antea, secutumque est idemtidem, vt ex responsione gestorum dilucide claruisset, vtrum nos inquietatores essemus, an inquietati ad iudicium veniremus, his tot propositionibus respondere nolentes, ad alia se nescio qua argumentatione deiiciunt. Quæso, vir nobilis, constituent gradû: dicant se quo ordine quave actione in iudicio consistant.

Qq iij

Nos enim qui adducti sumus ad disceptationem, petitoris loco adstare non possumus. ipsos necesse est proponere, ut eorum propositionibus pars nostra valeat respondere. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

CLXXXIX.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Si petitoris loco assistunt qui crimina obiecta defendunt, tue nobilitatis est pronuntiare. & alia manu: Recognoui.

CXC.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Eriam prosecutione viri venerabilis Petiliani id constat fuisse signatum, ut vtrum pars catholica, quod nomen sine preiudicio dicere me multis interlocutionibus patefeci, iure publico agi vellet, an certe diuinis testimoniis, euidenter ostenderet. Sed denique ad quaesita responsum est, ita ut euidentissime monstraretur, si crimina non obicerentur, a documentis publicis discedendum, quae probari non posse aliter nisi publicorum certum est attestatione gestorum: sin vero causa ecclesie tractaretur, legalia tantum testimonia proferentur. De quibus quid placeat, euidentius designetur.

CXC I.

Petilianus episcopus dixit: Duo sunt quae praeter cetera a diei huius principio coepimus ventilare. Vnum, ut ipsi legissent quid imperatori clementi suggesserint: aliud, vtrum disceptationem legis diuinae tenere cupiant, an publicas leges. De vtroque nihil mihi aperte responsum est. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CXC II.

Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Ad omnia esse responsum superiora testantur gesta. & alia manu: Recognoui.

CXC III.

Petilianus episcopus dixit: Peruidet igitur sublimitas tua, sensim nos ad causae interna deduci: peruidet illa tua praestantia & viuacitas sensus, magis mihi interlocutionibus nobilitatis tuae quam responsonibus aduersariorum fuisse responsum. Igitur euidentius aliquid de-

ANNO
CHRISTI
411.

cernatur, euidentiſſime conſtet: nouerim quid debeam reſpondere. Mihi enim, ſicut tua meminit nobilitas, idem a patribus meis mandatum eſt, vt obiectis reſpondeam, non vt obiiciam aliquid. Non enim loco petitoris aſſiſto, ſed reſponſuri. Qui ſæpius apud imperatoris aures & coram omni populo ſane apud ſe conſtituto, in crimen nos inuidiamque deducunt, vt hæreticos nominent, vt ſchiſmaticos quoque appellent, hoc doceant, hoc diluo, huic rei reſponſurus ſum, ſi modo ſe ad legalia conuertant, ipſiuſque legis quærant reſponſa atque iudicia. Sin vero vtraque miſcent, euidentiſſime deſignetur. Nouerim genus actionis, nemo me reprehendat in publico, nemo cauſæ bonæ infirmum eſſe iudicet deſenſorem, nemo iudicet obliquum, nemo aduerſarium dolofum & licentioſum, cui omnia permittant, vt cum de his iuſta atque euidentiſſime requirantur, libeat illis delicate, quomodo voluerint, nebulas ac tenebras obrendere, vt veniri non poſſit ad cardinem veritatis. & alia manu: Petilianus epiſcopus appellatione incolumi recognoui.

CXCIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Duo ſunt quæ ſanctitas tua credidit poſtulanda: vnum, vt mandatum in quo legati delecti ſunt a parte e diuerſo ſiſtente, relegeretur: aliud, vtrum a diuinis legibus recederent, euidentiſſime demonſtrarent. Petilianus epiſcopus dixit: Reſpondeant breuiter ad vtrumque. & alia manu: Petilianus epiſcopus recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Vni rei, quoniam mea intererat, ipſe reſpondi. Nec enim de his legatis poteram dubitare, de quorum legatione pronuntiauerat clementiſſimus imperator, ne in eius iniuriam refricari aliquid videretur. Aliud vero eorum conſtat proſecutionibus definitum, quibus id euidenter oſtenſum eſt, velle ſe a publico iure ſub ea conditione diſcedere, ſi de perſonarum criminibus tacerent. Vnde quoniam hinc conſlictus tantum remanſiſſe cognoscitur, vt qui petitoris loco aſſiſtat euidentiſſime demonſtretur, quoniam geſta a veſtra parte oblata recitata ſint, patimini denuo etiam ea quæ a diuerſa parte offeruntur, ab officio recitari.

CXC.V.

Petilianus episcopus dixit: Cuius gesta sunt quæ a partibus meis recitata sunt? si absentes essent e diuerso sistentes, licuit tibi, vir nobilis, absentum partes iudicario animo defensare. Nunc præsentibus sunt: ipsi mihi respondeant, ipsi edicant, ipsi ad vtraque quæ proposui, respondere non differant. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui. Possidius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Nec respondere nos permittis. Petilianus episcopus dixit: Tuum est pronuntiare quid audias; illorum est agere causam, qui aduersus me loco petitoris. & cum diceret, & alia manu: Petilianus episcopus recognoui,

CXC.VI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hoc pronuntiaui ut ex gestorum lectione hæc omnia possint diligenter agnosci. Petilianus episcopus dixit: Ipsi dicant, ipsi profiteantur. & alia manu: Petilianus episcopus in columi appellatione recognoui.

CXC.VII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Iam diximus vnde agamus potius, id est, vtrum publicis documentis an diuinis testimoniis in vestra est positum potestate. Si enim a criminibus hominum cessatis, & nos cessabimus a publicis documentis, & solam ecclesiæ causam diuinis testimoniis asseremus. Si autem ab hominum criminibus non desistitis, necesse est nos & a vobis publica documenta flagitare, & contra vos publica documenta proferre. Hoc autem cum cognitori insinuaremus, quia illi de corde non est excussum multiplicibus & superfluis prosecutionibus vestris, ideo vobis iam a nobis hæc acta esse ipse respondebat, non partes nostras agens, sed suas, cui iam insinuauimus, eiusque cordi penitus infiximus quid dicamus. & alia manu: Recognoui.

CXC.VIII.

Adeodatus episcopus dixit: Quo ordine agere debeas, in nostra non est positum potestate, cum ipsum venire in nostra potestate non fuerit. & alia manu: Adeodatus episcopus salua appellatione recognoui.

CXC.IX.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Ergo
ad

ANNO
CHRISTI
411.

ad interrogata respondete. Receditis a criminibus traditionis? Respondeant ad breue interrogatum nostrum. Facitis iacturam criminum quæ soletis obicere Cæciliano & collegis eius, an in eadem criminatione persistitis? & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad quæ sita respondete.

CC.

Emeritus episcopus dixit: Breue suum dicit esse postulatum, breue nostrum debet esse responsum. Omnis actio duas solet suscipere personas; petitoris, & e diuerso respondentis. Cum hæc causa suum ordinem teneat, conflictumque desideret, quid est quod ante principia negotii, quasi quædam mihi electio ex aduersa parte proponitur, vt dicam, vtrum criminibus intentatis Cæciliani refrager, atque ab iisdem quæ obieceram fileam, an obiecta in iudicio valeam confirmare? Memento, iudicum summe, sicut assolens, qui sit ordo dicendi. Nemo enim aduersum se adstanti dicit: Elige tibi vtrum me accusas necne. Nemo dicit: Intentaturus es crimen, an nihil mihi in iudicio oblaturus es, & intentionibus tuis mutum quoddam silentium imponens, inanis ac sine ratione de tam longinquis regionibus venisse dicaris, cum ad hoc ego assistam, vt si me ipse dixerit illa dixisse quæ grauitur ferre aut imperialibus auribus, aut in suo mandato subscripsit, tum demum eligam atque respondeam, vtrum velim intentionibus eiusdem secundum prosecutionis suæ tenorem legum confirmatione robustus accedere, an me ab hac actione remouere. Videt prudentia tua me respondere non posse, cum incertum dixerit, cum nihil tale proposuerit cur debeam reuocare responsum. Dico enim eum vtrum petitor an responsor stet. Ille mihi dicit: Si Cæciliani causam intermiseris, tunc petitor sum; si autem non prætermiseris, necesse est me respondere ad ea quæ videntur obiecta. Si times Cæciliani causam, metuisque tibi aliquid obiectum, tu proponere, tu instituere actionem in iudicio debebis. Attrahe me, & in publicum colloca. Dic me aliquod tibi crimen, quod ad aures imperatorias detulisti, per publicam conscientiam commendasse. Cum ego autem de te magis expectam quid audieris, quid me dixisse, quid me insinuasse iudiciis intimes, cur

Concil. Tom. 4.

Rr

metuis? cur vereris actionem istam in iudicio firmare? Nimirum illud attendis, ne petitoris suscipiens personam, ea quæ in iudicium mittis, aut accepta, aut dicta, aut ab aliquo promulgata docere in iudicio compellaris. Attende, vir nobilis, in quo statu sit ista causa, cum ego, qui pulfor, petitionem illorum promi in iudicium petam, eosque, qua possum postulatione, deprecer semper, ne moratoris ad negotii cardinem venire minime permittamur. Non ergo ex nostra parte est quod adhuc vsque nihil de negotio gestum est, cum, si personam suam iudicis adstruere voluissent, necesse nos erat obiectis illico respondere. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

CCI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: O breue responsum! Quam multum dicitur, vbi inueniri non potest quid dicatur! Breuiter respondi ego postulationibus tuis. Voluisti ex me scire, vtrum legalibus testimoniis diuinis agam, an publicis gestis. Respondi: si recedis a criminibus quæ non possunt nisi gestis publicis declarari, recedo a publicis gestis, & solis diuinis testimoniis asseram causam ecclesiæ quam defendo. Si autem tu ab illis criminationibus non vis recedere, nec ego recedam ab eis documentis quibus te ostendam falsa crimina, vel nobis vel ipsi ecclesiæ quam retinemus, obiicere. & alia manu: Recognoui.

CCII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad hæc plene constat esse responsum. Quæ autem pars loco petitoris assistat, sciri omnino non poterit, nisi ex recitatione gestorum: quæ, vt statui, quoniam a parte vestra quæ oblata sunt, constat esse recitata, tandem aliquando perlegantur.

CCIII.

Petilianus episcopus dixit: Nemo duo eligit de duobus. Cum ergo proposuerim vt alterum elegisset, ille sibi ambo euidentius vindicauit. Non timeo, non recuso: si hoc potest esse retinendum, serua mihi primitus tempora legum, statuatur dies. Respondeat officium de die causæ, cognoscatur lapsus fuisse: hinc iudica, hinc debes

ferre sententiam. Siquidem contra me sententiam ferres, si forte defuisset. & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui.

CCIV.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Si die decimoquinto venerunt, ut ad quartumdecimum occurrerent, quare octavo Kalendas mandatum constituerunt? & alia manu: Recognoui.

CCV.

Petilianus episcopus dixit: Non inquietasti, sciui te lapsum, superflue ingressus sum iudicium qui intrare non debui post diem lapsi negotii. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCVI.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Quare ad Kalendas se promisit ad futurum esse Primianus? & alia manu: Recognoui. Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Hoc iube recitari. Quamuis ista transacta sint; quamuis ad illusionem populorum has nebulas iniiciat pars diuersa, tamen etiam hoc petimus, precipias recitari, ut sic saltem cognoscant, quam impudenter hac iterum repetant quae iam ante transmissa sunt. & alia manu: Recognoui.

CCVII.

Petilianus episcopus dixit: Dum non vis designare alterum de duobus, ambo tenens, facis me eadem repetere. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCVIII.

Fortunatianus episcopus ecclesie catholice dixit: Sciunt se in causa ecclesie nihil habere: ideo moratorii agunt. Quapropter, quoniam illa iam transacta sunt, ut cognoscatur qui sit petitor, iube antiqua gesta recitari. & alia manu: Recognoui.

CCIX.

Petilianus episcopus dixit: Si legibus publicis uti vis, praescribo ne legas. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Contra
Concil. Tom. 4. Rr ij

consensus proprios, quod legibus inhibetur, venire desideras: & consensu enim partium constat primum dilatum fuisse iudicium, ut alio die vel tertio, vel certe post editionem gestorum, negotium tractaretur. Vnde, ut quis loco petitoris assistat diligentius declaretur, gesta recitentur.

CCXI.

Petilianus episcopus dixit: Seruarem consensum, si & ipsi seruarent. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Recitentur gesta. Adeodatus episcopus dixit: Contra hæc serua quæ competunt. & alia manu: Adeodatus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCXII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ea quæ rationi & æquitati competere potuerint, salua erunt.

CCXIII.

Adeodatus episcopus dixit: Si enim consensus seruandus est, & retinendi sumus ad consensum nostrum, debent etiam nobis ipsi fidem sui consensus, qui se legibus diuinis acturos esse promiserunt. & alia manu: Adeodatus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCXIV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Sed causam ecclesiæ, non causam Cæciliani & collegarum eius, quibus crimina intenditis; ecce pollicemur, & toties pollicemur quoties exactum fuerit a nobis, & cum non exigitur, offerimus. Ecclesiæ causam non nisi diuinis testimoniis firmamus, docemus, ostendimus: Cæciliani autem & quorumlibet hominum, non nisi his documentis quibus solent ista vel demonstrari vel purgari. & alia manu: Recognoui.

CCXV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ista frequentius dicta sunt. Vnde quoniam constat primitus petitoris personam debere disquiri, gesta recitentur. Martialis exceptor recitauit: Incipit relatio Anolini proconsulis, ubi ostendit Donatistas Cæciliani causam ad imperatorem Constantinum detulisse. & cum recitaret,

CCXVI.

Montanus episcopus dixit: Vt quid iste titulus legitur? & alia manu: Montanus episcopus salua appellatione recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Neuter titulus actis inferetur. Martialis exceptor recitavit. Augustis nostris Anolinus v. c. proconsul Africae. Scripta caelestia maiestatis vestrae accepta atque adorata, Caeciliano, & his qui sub eodem agunt, quique clerici appellantur, deuotio mea apud acta paruitatis meae insinuare curauit. & cum recitaret,

CCXVII.

Petilianus episcopus dixit: Vnde hoc profert: ex publico scrinio, an de suo? & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

CCXVIII.

Augustinus episcopus ecclesiae catholicae dixit: Legat, & tunc de nobis exigit huius lectionis firmitatem. & alia manu: Recognoui.

CCXIX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ante lectionem vnde proferas, euidenter ostende.

CCXX.

Augustinus episcopus ecclesiae catholicae dixit: Si inde dubitant, archiua proconsulis requirantur. & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quoniam in archiuis publicis ea quae recitantur inesse dixisti, sicut coeperat officium, omnia relegere debet: Martialis exceptor ex superioribus gestis recitavit: Eisdem hortata est, vt vnitate consensu omnium facta munere maiestatis vestrae liberati esse videantur, catholica custodita sanctitati legis debita reuerentia, ac diuinis rebus inseruiant. Verum post paucos dies extiterunt quidam, adunata secum populi multitudine, qui Caeciliano contradicendum putarent, quique fasciculum in aluta signatum, & libellum sine signo obtulerunt dicationi meae, atque impendio postularunt, vt ad sacrum ac venerabilem comitatum numinis vestri dirigerem. Quae, manente Caeciliano in statu suo, subiectis eorundem actis, quo cuncta maiestas vestra possit dignoscere, paruitas mea dirigere curauit. transmisi libellos duos. vnus

in aluta signatus ita : Libellus ecclesiæ catholicæ criminum Cæciliani, traditus a parte Maiorini. Item alius sine sigillo cohærens eidem alutæ. Datum die decimoseptimo Kalendarum Maiarum Carthagini, domino Constantino Augusto III. consule. Quo recitato,

CCXXI.

Petilianus episcopus dixit: Quis est iste qui agit? Cæciliani filius est, an non? & alia manu: Petilianus episcopus salua appellatione recognoui.

CCXXII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Ne vobis dicatis patrem in terra: simul audiuius, simul legimus, simul populis prædicamus. Quid de me quæris vtrum sim filius Cæciliani? Cæcilianus, si innocens fuit, gaudeat de sua innocentia me congaudente, non in eius innocentia me spem meam ponente. Si autem nocens fuit, quod fortasse discussa causâ vel sic vel aliter declarabit, sustinuit eum ecclesia quam teneo, vt a similitudinibus dominicis non recedam, sicut paleam in area, sicut in eisdem pascuis hœdos, sicut in eisdem retibus pisces malos: non tamen propter malos nos aut aream dominicam deserere debemus, aut retia dominica nefaria animositate diffensionis abrumpere, & in mare ante tempus litoris prosilire. & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Sicut statutum est, omnia relegantur.

CCXXIII.

Emeritus episcopus dixit: Iube nos profèqui. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Agite. Emeritus episcopus dixit: Recitata scriptura quam pars aduersâ protulit. & cum diceret, & alia manu: Emeritus episcopus recognoui,

CCXXIV.

Fortunatianus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Quis possit esse petitor, his gestis poterit inueniri. & alia manu: Recognoui.

CCXXV.

Emeritus episcopus dixit: Recitata scriptura quam pars aduersâ protulit, consors meus iusta prosecutione

ANNO
 CHRISTI
 411.

signavit, nomen sibi imponere debere eum qui causam defendit in iudicio Cæciliani. Sed artatus is nobis e diuerso veniens, quasi quodam lubrico fugere atque elabi conatur, duas in iudiciis inferens personas & geminas actiones. Dicit enim: Si Cæciliani persona pro obiectis criminibus poterit destrui, Ecclesiæ, inquit, nihil obest; cum vnus hominis persona destructa adstare videatur in fide. Quid ergo opus est, vir sublimis, Cæciliani causam in medium mittere, si nihil obestis, si nihil aduersus eos facit? aut cur in iudicio defenditur vel accusatur? Cum enim dicat, neque sibi obesse eiusdem reatum, neque posse aliquam nebulam vel maculam ecclesiæ innectere: vides ergo superflue Cæciliani nomen in iudicium missum, cum hac quasi peremptoria præscriptione excusatus esse videatur; vt si reus sit, ab ecclesia videatur extraneus; si innocens, quasi obiectis criminibus purgatus atque liberatus, bene in ecclesia sua stetit se videatur. Iudica, vir sublimis, vnum eos tenere debere. Si Cæciliani causam defendunt, superbire se & prosequi ea quæ in iudicio aduersus Cæcilianum de veritate promuntur: si autem dicunt obesse sibi omnino non posse quid fecerit Cæcilianus, quid opus est Cæciliani causam in medium mittere, cum eis obesse non possit si fuerit in iudicio reus manifestissimus deprehensus. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Doceatur a parte diuersa quod quæritur.

CCXXVI.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Cæciliani causam vel collegarum eius solent ipsi ecclesiæ catholicæ obiicere, vel, vt sine controuersa loquar, ipsi ecclesiæ quam tenemus. Proinde, vt video, magnum volunt afferre compendium. Si hanc causam non obiiciunt ecclesiæ quam tenemus, dicant quid ei obiiciant. Si enim nihil, quare separamur? Si aliquid præter causam Cæciliani, id ipsum offerant, id ostendant. & alia manu: Recognoui.

CCXXVII.

Petilianus episcopus dixit: Tu quis es? filius es Cæciliani, an non? tenet te crimen Cæciliani, an non? si fue-

rit? & cum diceret, & alia manu: Petilianus episcopus
appellatione incolumi recognoui,

CCXXVIII.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Ego in
ecclesia sum, in qua Cæcilianus fuit. & alia manu: Re-
cognoui.

CCXXIX.

Petilianus episcopus dixit: Vnde cœpisti? quem habes
patrem? Alioquin si patrem tuum damnaueris, hæreti-
cum te esse profiteris, qui nec originem vis habere, nec
patrem. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione
incolumi recognoui.

CCXXX.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: In ec-
clesia sumus, in qua Cæcilianus episcopatum gessit, &
diem obiit. Eius nomen ad altare recitamus, eius memo-
ria communicamus, tamquam memorie fratris, non tam-
quam patris aut matris. Quæris autem a me vnde com-
munionis mea sumat exordium. Dominus ipse Christus asse-
rit exordium communionis meæ dicens: *Oportebat Chri-
stum pati & resurgere a mortuis tertio die, & prædicari in nomi-
ne eius penitentiam & remissionem peccatorum per omnes gentes,
incipientibus ab Ierusalem.* Cœpit ista prædicatio ab Ierusa-
lem: inde se ab illustrissimo exordio diffudit, diffundens
ecclesiam quam tenemus. Primo per vicina, deinde per
longinqua etiam in Africam venit. In hanc oculos aperui-
mus, hanc in diuinis eloquiis & testimoniis, sicut ipsum
Dominum Christum & redemptorem nostrum compe-
rimus: ab illo Deo patre, ab hac ecclesia matre, nullius
me hominis crimina, nullius calumnie separabunt. & alia
manu: Recognoui.

CCXXXI.

Petilianus episcopus dixit: Cæcilianus tibi pater aut
mater est, vt dixisti? & alia manu: Petilianus episcopus
appellatione incolumi recognoui.

CCXXXII.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Iam au-
disti quia frater erat. & alia manu: Recognoui. Petilianus
episcopus dixit: Frater non est, qui generat filios. & alia
manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCXXXIII.

CCXXXIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit : Nec patrem nec matrem sibi esse Cæcilianum apertissima prosecutione signavit. Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit : Cæcilianus non est pater meus. Si bonus est, frater meus est bonus, si malus est, frater est malus. Tamen propter sacramenta frater est, siue bonus, siue malus. & alia manu : Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit : Ut nec patrem suum nec matrem Cæcilianum fuisse diligentius demonstratur, eiusdem profecutio superior relegatur.

CCXXXIV.

Petilianus episcopus dixit : Satis illos defendis per Deum. & alia manu : Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCXXXV.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit : Ecce dico, quoties voluerint, dico : Cæcilianus non est pater meus, quia audio Dominum meum dicentem : *Ne vobis patrem dicatis in terra : unus est pater vester Deus.* Dico Cæcilianum fratrem ; bonum fratrem, si bonus ; malum fratrem, si malus est ; quoniam propter communia sacramenta frater meus est. Si autem iudicium de illo meum vis audire, etiam innocentem credo, appetitum falsis criminationibus existimo, sed tamquam homo de homine existimans, non tamquam certum aliquid credens. Tu si obiicis ecclesiæ crimina Cæcilianiani, assisto, defendo tamquam fratris, ostendens non pertinere ad ecclesiam, nec ad eius causam, nec ei præiudicare ; & sic demonstro nihil te obiicere ecclesiæ catholicæ, etiam si vera fortasse, quod nullo modo poteris demonstrare, sint crimina Cæcilianiani. Si autem nec ipsa vera potueris demonstrare, etiam te iudice vides ubi remanseris, & quid reiecta tandem animositate erroris eligere debeas, ut nobiscum teneas veritatem, nobiscum amplectaris, damnato errore, caritatem. & alia manu : Recognoui.

CCXXXVI.

Petilianus episcopus dixit : Ipsa illa sunt ambigua, quibus ab hodierni diei percurrit principio, nec tamen se alterum tenere aliquando professus est, cum vtraque

Concil. Tom. 4.

Si

magno amplexu retineat, vtrumque metuens dimittere vel tenere. Tandem aliquando expressius dicat, vtrum patris loco habeant Cæcilianum, ex quo deducta est ista progenies. Non enim potest aliqua res sine generatore suo nasci, aut sine capite incipere, aut sine radice sua crescere. Videt igitur nobilitas tua se originem non habere sapius protestatum. Si igitur originem non habet; ipse est magis hæreticus, qui non habet patrem, qui habitum patrem iudicio suo damnauit. Adstipuletur igitur, vt si criminosum patrem eius constiterit, eum crimina teneant; si autem innocentem, necesse habeat esse filius innocentis: ita quoque e diuerso necesse habeat, vt sit filius criminosi, si constiterit criminosum. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui.

CCXXXVII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Habeo caput, sed Christus est. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Diligentius demonstratur, vtrum patrem vestrum Cæcilianum, aut matrem, sicut quæsitum est, esse dicatis. Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Habeo caput, sed est per cuius Apostolum audio. & cum diceret; & alia manu: Recognoui,

CCXXXVIII.

Petilianus episcopus dixit: Quis te ordinauit, vt episcopus esses? & alia manu: Petilianus episcopus recognoui saluo appellationis effectu.

CCXXXIX.

Montanus episcopus dixit: Et quid est, quod dicit Apostolus Paulus: *Si decem millia pædagogorum habueritis in Christo, sed non multos patres. per Christum enim ego vos generavi per euangelium.* Cumque streperent,

CCXL.

Alypius episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: De tumultu testatum sit. & alia manu: Recognoui.

CCXLI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad quæ sita responde.

CCXLII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Habeo

ANNO
CHRISTI
411.

1. Cor. 4.

dinauit? dicat, quis eum ordinauit. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ordinator eius inquiritur. Vnde quis eum ordinauerit euidentius designetur. Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Quem?

CCXLIV.

Fortunatianus episcopus ecclesie catholice dixit: Quid ad causam pertineat veritatis vniuscuiusque episcopi ordinator, non satis agnoscimus. Testimoniis diuinis. Pater Deus est edoctus. & alia manu: Recognoui. Petilianus episcopus dixit: Qui vocatur, qui eum ordinauit edicat. & alia manu: Petilianus episcopus appellatione incolumi recognoui. Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Ordinauit quem? multi adstant: multi assertionem cause secundum tenorem mandati suscepimus. cuius ordinatorem querit, aut quare querit, exponat pars diuersa, vt videamus vtrum dignum sit ad hac respondere. & alia manu: Recognoui.

CCXLV.

Adeodatus episcopus dixit: Augustinus hac dixit. Dicat, quis eum ordinauit. & alia manu: Adeodatus episcopus salua appellatione recognoui. Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Non modo Augustini causam suscepimus defendendam, qualemcumque ipse habet. Et cum diceret: & alia manu: Recognoui, Adeodatus episcopus dixit: Hoc est in iudicium cause desperata, vt cum nos flagitemus alia, alia respondeantur; vt quoniam obiectis respondere non possunt, querant alia quibus nebulas innectant. Dicat igitur Augustinus, quis eum ordinauerit. & alia manu: Adeodatus episcopus salua appellatione recognoui. Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Superflua queri video. & cum diceret: & alia manu: Recognoui,

CCXLVI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ad interrogata respondere dignare.

CCXLVII.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Superflua queri video a fratribus nostris e diuerso sistentibus, & ad ipsa superflua non denego responsonem; dum ta-

ANNO
CHRISTI
411.

men ecclesie causa, cui responderi nihil potest, in fundamento tutissimo collocetur. Ego, cuius ordinatorem requiris, homo sum Christianus, fidelis, quod Deo teste loquor, catholicus. Vnde adhuc ambigimus quis dignus hoc nomine vocitetur? Ego illam ecclesiam defendo, hanc assero qualicumque voce; in qua quidquid fuero, illa ecclesia est. Video quo tendas. humanas calumnias confectaris: & quae soleatis iactare & dicere, non alienum est ab auribus vel a cordibus nostris. Megalium me ordinavit, primatus ecclesiae Numidiae catholicae, eo tempore quo ille me potuit ordinare. Ecce respondi. Prosequere, profer quae praeparas, ibi etiam calumniosus appareas. Ecce dixi ordinatorem meum; profer iam calumnias tuas. & alia manu: Recognoui.

CCXLVIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Accepisti prosecutionem. Vnde quid competat, respondere dignare; licet haec, quae de personis aguntur, cognitionem differre non debeant.

CCXLIX.

Emeritus episcopus dixit: Si nulla est actio personarum, cur Caeiliani in iudicio faciunt mentionem? Aut enim iuste timent, quod eum desiderant excusare; aut si superflua actio aduersus Caeilianum intenta, liberant mores, vitam purgant, hoc ipsum debent legalibus testimoniis approbare. Dicimus etenim multis legalibus documentis, sacerdotum vitia, ac probrosos mores, & nefariam conuersationem, maculam aut rugam inferre semper ecclesiae. Vnde enim est, quod Apostolus ait: *Non habentem maculam neque rugam*: & iterum: *Oportet episcopum irreprehensibilem esse*? Multis etiam documentis lex diuina diffunditur, quibus immaculata vita pastoris debeat caelestibus testimoniis approbari. Sed ne per longitudinem prosecutionis audientiae fastidium faciam, aut forte praeteream quae competunt causa, quoniam habemus in manibus diuinorum sacramentorum collectam vndique vniuersam, id ipsum potestas tua aduersum eorum mandatum, quod legaliter se scripserunt, iubeat recitari, ut post assertionem nostrae prosecutionis lectionemque libelli, siue literarum quas in iudicio petimus

Sf iij

recensendas, vniuersa quæ nostris partibus competunt, specialiter peragamus. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

CCL.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Constare quidem primitus volueram, vt quis loco petitoris adstaret, ex recitatione gestorum euidentissime monstraretur. Sed si vultis ab hac me parte discedere, euidenter ostendite, vt ea quæ offertis debeant recitari.

CCLI.

Montanus episcopus dixit: Interim iube recitari, & respondebimus. & alia manu: Montanus episcopus salua appellatione prosecutionem meam recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Recitentur. Romulus exceptor recitauit: Flauio Marcellino v. c. spectabili tribuno & notario Ianuarianus & ceteri episcopi veritatis catholicæ quæ persecutionem patitur, non quæ facit. Quia apud acta nobilitatis tuæ fratribus collegisque nostris defensionem mandauimus. & cum recitaret,

CCLII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Quantum existius epistolæ quæ profertur principiis demonstratur, denuo aliud video processisse mandatum, cum post confirmationem personarum, ea omnia quæ partibus competitorum vestro nomine debuerant iudiciis intimari, quoniam ab illis, post mandatum semel factum, constat transisse negotium.

CCLIII.

Emeritus episcopus dixit: In mandato suo legalia quæque se posuisse dixerunt. Hæc eadem legalia nos scripturis legalibus conuincimus. nihil absque mandato est, imo, vt audientiam prudentia tua præbeat, hoc rogamus. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Non hæc proferri prohibui, sed rectius erat vt vestro nomine qui assistitis, proferrentur. Emeritus episcopus dixit: Cum actio nobis competat, scriptura mandati, nihil interest, vtrum ex nostra persona, an ex eorum qui mandauerunt, dummodo hoc ipsum iubeas recitari. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

CCLIV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Recitentur. Ego enim, ne quod iuris esset omitterem, id videor interfatus. Romulus exceptor recitavit: Magnum iusti cognitoris indicium est, quod vni parti concesserit. & cum recitaret,

CCLV.

Emeritus episcopus dixit: Non legit, non distinguit sensus. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

CCLVI.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Ipsi legant; concedamus eis quod ipsi nobis concedere noluerunt. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ecclesiastici notarii ea relegant, vt apertius designetur, quæ a venerabilibus viris constat oblata. Possidius episcopus ecclesie catholice dixit: Scriptum sit ipsos petisse, vt a suis notariis gesta, quæ proferunt, recitentur. & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Nihil interest a quo relegantur. Petilianus episcopus dixit: Non de fide dubitatur officii, sed de pronuntiatione. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

CCLVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Superflua est ista causatio. Vnde, vt diligentius omnia cognoscantur, ab ecclesiasticis notariis quod oblatum est recitetur. Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Legantur, concedentibus nobis, quod ipsi nobis concedere noluerunt. Habetdeum episcopus dixit: Ego lego. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Lege.

CCLVIII.

Habetdeum episcopus dixit: Flauio Marcellino v. c. & spectabili tribuno & notario, Ianuarianus & ceteri episcopi veritatis catholice, quæ persecutionem patitur, non quæ facit. Quia apud acta nobilitatis tuæ fratribus collegisque nostris defensionem mandauimus, magnum iusti cognitoris indicium est, quod vni parti concesserit, alteri non negare, ne vni parti fauere, alteram premerè videatur. Quod te pro tua prudentia & longe prospicere, & longius condecet præcauere, maxime cum populos editis inuites de audientia tuæ libramine iudicare. Aduer-

ANNO CHRISTI 411. *ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid eiusmodi, sed sanctam & immaculatam. Et iterum: Desponsavi enim vobis uni viro virginem sanctam assignare Christo. His ergo tot & tantis documentis de ecclesie puritate, quae per spiritum promittebatur, spretis atque contemptis, malos in illa inter bonos esse mansuros per zizaniorum similitudinem incompetentem affirmant, cum ipsam similitudinem Dominus interpretatus sit apostolis suis, dicens: Qui seminat bonum semen, filius est hominis. Ager autem est hic mundus: bonum autem semen, ii sunt filii regni: zizania autem, filii sunt maligni: inimicus autem, qui seminat ea, diabolus est: messis autem, consummatio saeculi: messores autem angeli sunt, & cetera. Ager, inquit, est mundus; non ergo ecclesia, sed mundus, in quo boni simul & mali usque ad messem, id est, usque ad divinum iudicium reseruantur. Quia nec potest a Domino interpretata imo corrumpere. Quoniam si apostoli, ipsius Domini comites, in ecclesia zizania, id est, filios diaboli pullulantes, in sanctorum communione dimitte-
 tendos esse didicissent, nunquam Simonem, Erastum, Philetum, Alexandrum, Deman, Hermogenem, ceterosque consimiles, ecclesie liminibus eiecissent. Imo, si ita esset, vacaret totum praconium scripturarum diuinarum, quo iubentur polluti e medio sanctorum sacerdotum diligentia separari; dicente Domino per Moysen: Legitimum, inquit, aeternum in progenies vestras, diuidere inter sanctos & profanos, inter mundos & immundos. Quod alibi neglectum in persona sacerdotum Spiritus increpat, dicens: Sacerdotes eius repulerunt legem meam, profanabant sancta mea, inter mundum & immundum non diuidebant, & inter sanctum & pollutum non separabant. Ad hanc parabolam illud quoque aduersarii subiungunt, paleas cum frumentis debere simul in ecclesia permanere. Quod Ieremias repercutit, dicens: Quid paleis ad frumentum? & Paulus apostolus: Quae particula est fidei cum infidei, aut quae communicio luci ad tenebras. & Salomon: Si communicabit lupus agno aliquando, sic peccator iusto. Pisces etiam bonos & malos vno retiaculo usque ad litus, id est, iustos & iniustos, usque in finem saeculi simul contineri & protrahi confirmant; non intuentes hoc de reis latentibus dictum, quo-*

niam retiaculum in mari positum quid habeat, a piscatoribus, id est, a sacerdotibus, ignoratur, donec extractum ad litus ad purgationem boni seu mali prodantur. ita & latentes, & in ecclesia constituti, & a sacerdotibus ignorati, in diuino iudicio proditi, tamquam pisces mali, a sanctorum consortio separantur, sicut Dominus in euangelio de latenti reo, qui per obreptionem sacerdotes fefellerat, per figuram loquitur, dicens: *Intrans, inquit, rex*

Math. 22.

videre recubentes, vidit illic hominem non habentem vestimentum nuptiale: & ait illi: Amice, quomodo huc venisti? ille autem obmutuit: & dixit rex ministris suis: Auferte illum manibus & pedibus, & mittite illum in tenebras exteriores: illic erit ploratio, & stridor dentium. Secundum hanc igitur rationem, frustra dixerunt bonos propter malos sacrilega separatione non desereri; sed malos propter bonos pia vnitate tolerari: cum propter hanc profanam percommixtionem commoueri, & seiunctionem maximam prouocare, alio loco Dominus indignatus ostendat. *Pro eo, inquit, quod*

Ezech. 22.

facta est mihi omnis domus Israel permixtio, omnes aeramentum, argentum, ferrum, stannum & plumbum, in medio camini ardentis permixtum. Propterea (dicit) hæc dicit Dominus: Propter quod facti estis omnes in permixtione vna, ideo ego recipio vos in medio Ierusalem, sicut recipitur aeramentum, & argentum, & ferrum, & stannum & plumbum in medio camini, ad insufflandum in igni ut consuetur. ita recipiam vos in ira mea, & concremabo, & insufflabo in vos insufflatione ignis iræ meæ; & conflabimini in medio eius, & scietis quia ego sum Dominus, qui effudi iram meam super vos. Contra hæc & talia, quibus ecclesia Dei a contaminatione permixtorum immundorum defenditur, clarum est, aduersarii qua conscientia patrocinant erroribus malos nolint a bonorum communione discerni. Sequuntur enim apertissime blasphemantes, vt dicant, ecclesiam malorum delictis etiam manifestorum non posse maculari, adhibentes exempla prophetarum, qui licet eos increparent pro delictis, tamen se ab eis corporaliter non separarunt; cum ostendamus longe aliud fuisse illud tempus in quo frequentare baptismum, toties quoties peccabant, permittebantur. Tamen etiam sic inueniuntur eidem propheta a malorum communione se abstinuisse, quando Sophonias propheta, qui ad Iero-

ANNO
CHRISTI
411

boam in schismate positum missus, nec panem nec a-
quam iubetur accipere; qui circumuentus, violato præ-
cepto, a leone confectus est: Elias etiam & Elifæus al-
taribus schismatis Samariæ nunquam communicauerint,
neque consenserint, qui magis in solitudine morabantur.
Osée quoque propheta ostenditur non interfuisse my-
steriis eorum quorum sacrificia detestatur & damnat,
dicens: *Sacrificia eorum tamquam panis luctus: omnis qui teti-* *Osée 9.*
gerit ex eis, inquinabitur. Amos denique quando potuit Sa-
maria mysteriis misceri? de quo pseudopropheta ita re-
gi inuidiam facit, dicens: *Conglobationes facit aduersum te* *Amos 7.*
Amos, in medio domus Israel. Non potest terra supportare sermo-
nes eius, & ob hoc insuper expellitur. Iam vero in ipsa Ie-
rusalem quomodo poterant propheta sacrificiis peccan-
tium hominum communicare, quæ ipsi diuino spiritu
pleni damnabant? Isaiâ dicente: *Quo mihi multitudinem sa-* *Isa. 1.*
crificiorum uestrorum? dicit Dominus. plenus sum. Holocautomata
arietum, & adipem agnorum, & sanguinem taurorum & hirco-
rum nolo; nec sic veniatis in conspectu meo. Quis enim exquisiuit
ista de manibus uestris? calcare aulam meam non adiicietis. si at-
tuleritis simlaginem, vanum: incensum, abominatio est mihi.
Neomenias uestras, & sabbata, & diem magnum non sustineo. Ie-
iunium, & serias, & dies fastos uestros odit anima mea. Facti e-
nim estis mihi in abundantia multa. Iam non parcam peccatis ue-
stris. Cum extenderitis manus, auertam oculos meos a uobis: & si
multiplicaueritis preces, non exaudiam uos. Manus enim uestræ
sanguine plenæ sunt. Et iterum: *Facinorosus autem qui sacrificat* *Isa. 66.*
mibi vitulum, quasi qui canem occidat; & qui simulam offert,
quasi sanguinem porcinum; & qui thus in memoriam, quasi bla-
spheus. Aggæus etiam non modo sacrificia, sed ipsam gen-
tem peccatricem penitus execratur, dicens: Sic & popu- *Agg. 15.*
lus iste, & sic gens ista: & si quis illuc accesserit, inquinabitur. Et
Malachias: *Vos o sacerdotes, qui profanatis nomen meum, &* *Malach. 1.*
dixistis: In quo profanauimus nomen tuum? & ponentes in al-
tario meo panes pollutos; & dixistis: In quo polluimus illos? in
eo ut diceretis: Mensa Domini benedicta est, & quæ superpo-
nebantur annullastis. & ita in omnibus prophetis inuenies:
quoniam si communicassent eis quos tantis uocibus con-
demnabant, præuaricationis crimen incurrerent. Quod
ergo inter eos erant, commorationis fuit, non communio-

nis. In defensionem deinde sceleris sui auctoritatem sibi exemplo Iudæ traditoris assumunt, quo eum dicant a Domino, & præcognitum assumptum, & cognitum toleratum; cum utique sine præiudicio præscientiæ suæ, Dominus Christus Iudam in apostolorum numerum assumpserit: cognitum sibi, non hominibus, hac ratione pertulerit, qua & hodie perferre videtur occultos. Scriptum est enim: *Quæ occulta sunt mihi, quæ manifesta vobis & filiis vestris.* In psalmis: *Nonne Deus inquireret ista? ipse enim scit latentia cordis.* In Regnorum: *Homo videt in faciem, Deus autem videt in corde.* & Apocalypsi: *& scient omnes ecclesie quoniam ego sum scrutator renum & cordis.* Denique Domino cum discipulis recumbente & dicente: *Vnus ex vobis me tradet;* atque respondente eodem Iuda: *Numquid ego sum Domine;* & ab eodem Domino audiret: *Tu dixisti,* detectum se protinus videns, confusus abscessit: sed cum ipsa postmodum turba ad tradendum Dominum venit. Vacant ergo cum solo Iuda patrono inimici dominicæ veritatis, qui suo more defendere reos manifestissimos elaborant: item ad defensionem pollutæ permixtionis suæ verba Apostoli obiiciunt, quibus ait: *Siue per occasionem, siue per veritatem miserebor, quoniam filii fornicationis sunt, quia fornicata est mater ipsorum, dedecoravit eos quæ peperit eos.* & in Isaia: *Quomodo vestimentum conspersum in sanguine non erit mundum, ita nec tu eris mundus, quia terram meam perdidisti, & plebem meam occidisti: non manebis in æternum tempus, semen nequam. Para filios tuos interfici peccatis patris sui, ut non exurgant.* Et in Regnorum libro tertio: *Et deposuit Salomon Abiathar de sacerdotio Domini, ut impleatur verbum Domini, quod locutus est de domo Heli in Selom.* Iam vero quod dicunt baptismum Christi ita defendi sicut defenditur ipsa catholica ubique & apud omnes esse, decretis patrum nostrorum martyrum beatissimorum compendio brevitatis excluditur. Illud autem quam incaute immemores sui inimici veritatis oppugnant, & apud fures & raptores quoslibet extraneos datum baptisma suscipi debere adhibito incompetenti ad hanc rem testimonio Pauli apostoli, quo scriptum est: *Qui veritatem Dei iniustitiam detinent,* hoc in loco furtum furtiuo voluerunt defendere testimonio: Apostolus enim de gentilibus agens, & incredulos incre-

Luc. 8.

Psal. 43.

1. Reg. 16.

Apocal. 2.

Iuan. 13.

Matth. 26.

Philipp. 1.

Osee 2.

Isai. 14.

3. Reg. 2.

Rom. 1.

ANNO
CHRISTI
411.

pans, ita locutus est, dicens: *Reuelabitur enim ira Dei de celo* ^{Ibidem.}
super omnem impietatem & iniustitiam hominum eorum, qui ve-
ritatem Dei iniustitiam detinent: quoniam quod cognoscibile est,
Dei manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. Etenim
quæ inuisibilia sunt eius a constitutione mundi per ea quæ facta
sunt, intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius & di-
uinitas; ita ut sint inexcusabiles: quia cum cognouissent Deum,
non ut Deum honorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanue-
runt in cogitationibus suis, & intenebratum est insipiens cor illo-
rum. Dicentes enim se esse sapientes, infatuati sunt, & immuta-
uerunt claritatem Dei incorrupti, in similitudine imaginis corrupti-
bilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentum: pro-
pter quod tradidit illos Deus in concupiscentia cordis illorum in im-
munditiam. Vnde secundum hunc sensum etiam gentilium
inquinata mysteria se suscipere profitentur. Secuti au-
tem sunt errorem suum euidentissimis accumulare bla-
sphemiis, quo dicant eos qui hæreticorum baptismum re-
probant, posse Christum reprobare, quod eum dæmonia
confessa sunt. Hoc loco non solum sanctorum martyrum
decretis insultant, sed magis parati sunt dæmoniorum,
quia Christum confessi sunt, communioni misceri. Quod
autem subtili breuitate ita dixerunt, eum qui foris ba-
pizatus fuerit, suscipi debere, non ut quod deest, adsit,
sed ut quod inest, profit, in utroque seipso circumue-
nisse monstrantur. Omnia enim hæc, ut supradictum est,
sanctorum martyrum sententiis euacuantur: vnde enim
fieri potest, si vna est ecclesia, & indiuisus est Christus,
ut foris positus baptismum consequatur? Quod vero si-
bi a nobis obiici dicunt, manus cito nemini imposueris,
neque communicaueris peccatis alienis; & quasi respon-
dentibus occurrunt, moribus potius debere homines quam
corpore separari; ad hoc non modo moribus, sed etiam
corpore malis debere disungi, multis admodum testi-
*moniis legalibus approbamus. In Numeris: *Discedite a ta-* ^{Num. 16.}
bernaculis hominum istorum durissimorum, & ne tetigeritis ab om-
nibus quæ sunt eis, ne simul pereatis & vos in omnibus peccatis eo-
*rum. Item Isaias: *Discedite, discedite: exite inde, & immundum* ^{Isa. 52.}
nolite tangere: discedite de medio eorum qui fertis vasa Domini.
*Item Apostolus: *Vos enim estis templum Dei vini: dicit enim* ^{1. Cor. 6.}
*ipse: Quoniam habitabo in eis, & in eis ambulabo, & ero illorum****

Deus, & ipsi erunt mihi populus. Propter quod discedite de medio eorum, & separamini, & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos, & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens. Illud vero quale est, ut cum nos eis obiiciamus persecutiones & immanes crudelitates, quibus ipsi & maiores eorum nos patresque nostros per annos centum vel amplius sine cessatione affligerint atque vexauerint, illi isto non erubescant uti suffugio, quod dicant ab aliquibus nostrorum Maximianistis fuisse persecutiones illatas; cum utique longe aliud sit usurpata ecclesiastica & compauperum ciuilitate repetere voluisse, nec vllum ad communionem nostram nolentem inuitumque coegisse, & aliud sit aperto furore per vniuersum populum Christianum omnia mala crudeliter exercere. Quis enim nesciat istos traditores persecutoresque nostros, ab ipso exordio condemnatae traditionis commentitiis precibus, cunctis in nostram necem huius saeculi principibus supplicasse, atque ad suam communionem contra Dei praecipua minis & proscriptionibus coartasse? Nam, ut omittamus quantus sanguis Christianus effusus sit per Leontium, Vrsacium, Macarium, Paulum, Taurinum, Romanum, ceterosque executores, quos in sanctorum necem a principibus saeculi meruerunt; quando plurimi venerabiles sacerdotes occisi, alii in exilium relegati, Christianitas late vexata, sacrata; stuprata virginitas, proscripti diuites, spoliati pauperes, ablatae basilicae, atque acti in fugam profugi sacerdotes? Nostro nunc tempore quanta commiserint nullus ignorat. Episcopis ingesserunt exilia, Christianis fugientibus praecipitia, oppreserunt populos, praedati sunt clericos, inuaserunt basilicas, intulerunt consentire nolentibus plagas: postremo in vno tantum oppido Bagaiensi, eorum causa, multorum Christianorum sanguis effusus est: & nec sic satiati in hodiernum cessare contenti sunt. Vnde quia ad hoc tanta immanitatis eorum acerbissimos titulos de scripturis diuinis, quibus ista flagitia prohibentur, superfluum sit documenta subnectere, cum talia nec mundanis legibus permittantur, satis sit eorum nos errori respondisse, & quae superfluo responderunt, diuinis testimoniis eluisse. & alia manu: Dominus te incolumem conferuet, quod optamus. Recognoui.

CCLIX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Id quod lectum est gestis presentibus adharebit; & adiecit: Quoniam in hoc praebitam patientiam constat, ea quae dudum sunt oblata recitentur, & ad haec omnia pars e diuerso fiftens respondere cogantur.

CCLX.

Emeritus episcopus dixit: Prius testimoniis testimonia reuincant: tunc ad ea, quae sublimitas tua iudicauerit, veniendum est. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui.

CCLXI.

Augustinus episcopus ecclesiae catholicae dixit: Permite nos, vir sublimis, pro causa ecclesiae non diutius superfluis immorari. atque vtinam fratres nostri e diuerso fiftentes hanc epistolam ante illos omnes moratorios sermones suos protulissent, vt iam de ecclesia, vnde causa vertitur, aliquid ageremus. Animaduertit ergo nobilitas tua in hac epistola duo quaedam genera vel obiectionum vel rerum inserta, quibus respondere debeamus. Vnum, de diuinis scripturis, & sanctae legis eloquiis: alterum, de criminationibus humanis, quae obiicienda nescio qui inuidiosius potius quam verius putauerunt. Ad haec duo paucis, si Dominus adiuuerit, respondebimus, ne prolixum sermonem tantae prolixitati reddamus. Quae-
stio est de ecclesia, vtrum permixtos malos vsque in fine habitura praedicta est, an omnino omnes bonos, omnes sanctos atque immaculatos in hoc saeculo, isto etiam tempore vsque in finem vltimum saeculi. Vtraque testimonia diuina sunt, & vtique repugnantia esse non debent, nec omnino possunt, si intellectorem inueniant. Aream esse ecclesiam non ego dixi, non quisquam nostrum, sed euangelium loquitur, vbi scriptum est: *Venturum qui ventilabrum ferat in manu sua, & mundaturum aream suam: frumenta recondet in horreo.* & cum diceret: & alia manu: Recognoui,

CCLXII.

Emeritus episcopus dixit: Non legit aream. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui. Augustinus episcopus ecclesiae catholicae dixit: Ioannes dixit: *Mundabit aream* videm.

suam, frumenta recondet in horreo. & cum diceret: & alia manu: Recognoui, Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Hoc quod postulat, relegatur.

CCLXIII.

Petilianus episcopus dixit: De occultis reis hoc dixit euangelista, non de eidentibus, quos tu vis tecum esse permixtos. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

CCLXIV.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Prosecutio nostra pro ipsorum epistola habeatur. legi coepit, nullus a nobis relatus est strepitus, nulla interurbatio, nulla interruptio: permittat ut finiam quod coepi eloqui, & sic respondeat. Quare non nobis rependitur quod praerogauimus? Animaduertit nobilitas tua patientiam nostram cum tam longa recitaretur epistola. & cum diceret: & alia manu: Recognoui, Emeritus episcopus dixit: Nos grauat cum se dicit esse patientem, & non debet de se referre sententiam de quo alius iudicat. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

CCLXV.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: O si eses & tu patiens donec finiam quod prosequor! Ergo, ut dicere coeperam, diuina sunt testimonia de zizaniis & tritico, ea quae intelligere conati: verumtamen de rebus aliquando confessi sunt, quod malos & bonos habitura est ecclesia, sed eos dixerunt esse sacerdotibus incognitos, & ideo non praerudicare bonis, quoniam ignorarentur. Ego autem possem qualibuscumque facultatulae meae assertionibus ostendere, illum esse veriorē intellectum, quod ecclesia habeat & bonos & malos, zizania scilicet & triticum, mundumque ipsum appellatum esse pro ecclesie nomine: quandoquidem Dominus ipse dicit: *Non ut iudicem mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum*, cum sciamus Dominum non saluare nisi ecclesiam. & alia manu: Recognoui.

Iohan. 3.

CCLXVI.

Emeritus episcopus dixit: *Mundus te non cognouit*. Ergo Deum ecclesia non agnouit, si mundus ecclesia est. & iterum dixit: *Vt reus fiat totus mundus Deo*. & iterum dixit: *Si de mundo essetis, mundus quod suum esset amasset: sed nunc quoniam*

Iohan. 1.

Iohan. 15.

Iohan. 8.

ANNO CHRISTI 411.
niam de mundo non estis, propterea odit & persequitur vos mundus. Et iterum: Ipsi de mundo sunt, & mundus obaudit eis. Et iterum: Si quis dilexerit mundum, non est caritas patris in illo. & alia manu: Emeritus episcopus salua appellatione recognoui. Iohan. 8. 1. Iohan. 1.

CCLXVII.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Omnia ista possemus & nos dicere, & velut contraria primo proposita soluere. Itaque sine causa interrumpunt isto strepitu; quia epistola ipsorum possemus talia facere, ne recitaretur. patienter audiant: admoneantur sublimitatem tuam facere, quod sponte facere debuerunt: patienter audiant, non est res leuis qua tractatur a nobis. Suscepimus hodie respondere, si Deus adiuuerit, prolixae epistola eorum, nec rogare ut edatur nobis, & consideremus, & postea respondeamus, sicut ipsi de mandato nostro fecerunt. Praebent nobis aliquam patientiam, per incolumitatem tuam. & alia manu: Recognoui.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Iusta postulatur. Patientiam eiusdem prosecutioni certum est debere commodari.

CCLXVIII.

Emeritus episcopus dixit: Ipse sibi obstrepit, dum longa prosequitur. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui.

CCLXIX.

Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Si respondere volunt, remoueat epistola, & singuli respondeamus: sin autem, permittant responsionem.

CCLXX.

Adeodatus episcopus dixit: Possumus praebere patientiam. & cum diceret: & alia manu: Adeodatus episcopus recognoui, Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Quando legebatur epistola, sic habebamus tamquam ipsi prosequerentur: prosecutioni ipsorum praebuimus silentium: nolo enim dicere patientiam, quia id calumniantur. praebent nobis & ipsi silentium. & alia manu: Recognoui. Adeodatus episcopus dixit: Possumus praebere patientiam: quam quidem praebemus, si ea qua pars

diuersa asserit, habeant firmissimam rationem. Nam cum aliter lex interpretetur quam est, quis ferat, quis patiat-
 tur silentio afferri præiudicium? & alia manu: Adeodatus episcopus recognoui. Vincentius episcopus ecclesiæ catholice dixit: Serua tibi quod reprehendas si aliquid contradicitur. & alia manu: Recognoui. Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Promissa patientia præbeatur. Montanus episcopus dixit: Quando omnia in animo retinentur, si non ad singula respondeamus. & alia manu: Montanus episcopus recognoui.

CCLXXI.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Tenorem vniuersæ epistolæ patienter constat auditum. consequens est vt responsonem ad singula patienter audire dignemini.

CCLXXII.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholice dixit: Ideo & illa conscripta sunt, & hæc excipiuntur. si quid memoriam fallit, & ego possum petere, vt mihi de epistola recitetur, & ipsi possunt, vt illis ex codicibus recitetur. Præbeatur silentium, agamus aliquid. Vt ergo dicere cœperam, ipsis admonentibus, inuenimus in scripturis mundi nomen in malo, mundi nomen in bono. Nam mundi nomen in malo, sicut ipsi dixerunt: *Et mundus cum non cognouit: & Si quis dilexerit mundum, non est caritas patris in illo, & cetera.* Mundi autem nomen in bono, *Vt credat mundus quoniam tu me misisti.* non enim credere malorum est. Mundi nomen in bono: *Non venit ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum.* Non saluabitur nisi ecclesia in mundo. Cum ergo & in bono mundus, & in malo mundus; vnde ista scripturarum rixa? si intellectu careat. Adhibe lumen intelligentiæ, vide mundum in malo, omnes dilectores temporalium per vniuersas gentes: vide mundum in bono, omnes fideles & spem gerentes aternæ vitæ per vniuersas gentes: *Deus erat in Christo, inquit, mundum reconcilians sibi, si reconciliari potest Deo detestatus ille mundus, de quo dictum est: Quia non est caritas Christi in eo qui dilexerit mundum, iudicent qui loquuntur.* Audiat ergo patienter nobilitas tua, video scripturâ sanctam commixtos bonos & malos,

Ioa. 1.

1. Ioa. 2.

Ioa. 17.

Ioa. 3.

2. Cor. 5.

1. Ioa. 2.

sicut ipsi de rebus iam confessi sunt, præsignasse ecclesiam. & cum diceret, cumque streperetur, Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Scriptum sit, quia perstreperunt.

CCLXXIII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Alypius episcopus ecclesie catholice dixit: Vbi est promissa patientia, quæ vicissitudo rependitur? Nonne indicant, quemadmodum diffidant? & alia manu: Recognoui.

CCLXXIV.

Petilianus episcopus dixit: Quid sit mundus, quid sit ecclesia, apertissime definitum est ab ipso auctore mundi atque factore, *per quem omnia facta sunt, & sine quo nihil est factum.* Ipse enim Dominus dixit: *Mundus hic ager.* Posset dicere, mundus, ecclesia est. Quis igitur hominum audet definire quid mundus sit, cum ipse Dominus huius factor atque opifex iam dignatus fuerit definire? & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

CCLXXV.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Qui mundus sit, qui saluandus dicitur, euidenter ostendite.

CCLXXVI.

Petilianus episcopus dixit: Homo dictus est mundus, ubi dixit: *Mundum reconcilians sibi.* non enim sibi Deus bellus, sed homines voluit reconciliari. & alia manu: Petilianus episcopus recognoui.

CCLXXVII.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Ex his omnibus qui mundi nomine nuncupantur, dicis ecclesiam posse constare, postea declaratam; an certe renuis?

CCLXXVIII.

Emeritus episcopus dixit: Tollis nos a manifesta præscriptione. Ait Dominus Christus in euangelio: *Ager mundus est.* Et cum diceret. & alia manu: Emeritus episcopus recognoui, Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Patimini ergo, ut ad omnia quæ epistolæ textus continet, respondeant, & tunc plenissime de omnibus iudicabo.

CCLXXIX.

Hilarus exceptor dixit: Quoniam a diluculo partes

egerunt, & codices binos impleuimus, si iubet paternitas tua, alii nobis exceptores subrogentur, vt ad confendum exeamus, datis nobis custodibus. Vitalis notarius ecclesie catholice dixit: Hoc & ego suggero, quod & exceptor nobilitatis tue adstans suggestit.

CCLXXX.

Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Sicut etiam superiore iudicio factum est, hi qui se tabulas implese commemorant, cum custodibus exeant, in eorum loco aliis subrogatis. cumque id fieret,

CCLXXXI.

Augustinus episcopus ecclesie catholice dixit: Mundus ergo, non enim aliter & nobis videri potuit, in hominibus intelligitur. non utique ista stulti sumus, vt belluas etiam & quacumque irrationabilia animantia ad salutem, quam Christus promisit, pertinere dicamus. Prorsus hoc dicimus: *Mundus in maligno positus est*, homines sunt: *Vt credat mundus, quia tu me misisti*, homines sunt: *Mundum reconcilians sibi*, homines sunt, & cetera quae in malo dicta sunt, homines illi, homines illi: per totum enim mundum, vtrique mali mixti bonis. Sic & ecclesiam, quam confessi sunt, retium nomine declaratam habere malos, sed dixerunt latere pisces, constat iam quod habeat bonos & malos: de latendo & de non latendo quaestio est, vtrum pertinuerit ad pietatem bonorum etiam malos cognitos tolerare, ne desererent bonos, an propter malos totum deserere voluerint, quibus mali quid in ecclesia apparuerit, ipsa quaestio est. hoc probamus. Dicimus enim nos, non negligendam quidem ecclesiasticam disciplinam, & vbicumque fuerint proditi mali, coercendos eos esse vt corrigantur, non solum sermone correctionis, verum etiam excommunicationibus, degradationibus, vt humilem locum salutis in ecclesia quarant ad medicinam ipsorum fieri, non odio, sed studio salutis fraternae: sicut quodam loco etiam ipse Apostolus euidentissime declarat, dicens: *Si quis non obaudit verbo nostro, per epistolam hunc notate, & nolite commisceri cum eo.*

1. Ioan. 5.

Ioan. 27.

2. Cor. 5.

2. Thess. 3.

.....
 .....
 .....

Flavius Marcellinus v. c. tribunus & notarius dixit: Vellem quidem, quod & omni de votorum intentione nunc cupio, vt quanta ex demonstratione veritatis & tandem proditi erroris orta latitia est, tanta ex conuersione superstitionis antiquæ, & in melius mutatæ sententiæ gratulatio nasceretur. Magna enim gaudia esse quis dubitet, cum inueteratæ ægritudini prouenit insperata curatio, causamque exultationis in talibus maiorem facit sanitas restituta, quam semper retenta? Sed quia obstinatio mentium perditarum, quas prauæ simul persuasionis vincula nexuerant, ad viam salutis ostensæ aut redire dissimulat, aut, quod est deterius, impudentia reformidat, exerenda iam legum est & exercenda sententia, vt quos ad bonam valetudinem leniora, post apertam cominus veritatem, medicamina non reuocant, acrior restituat curationis intentio. Cui enim ratio proxima, sicut gestorum series subiecta demonstrat, sicut diuinorum quoque voluminum indita exempla testantur, non liquido declaret, alieni, etiam si probari potuisset, sceleris noxa; alium fieri reum omnino non posse: & vniuersalis ecclesiæ statum Cæciliani insimulatione, de quo nihil reprehensibile potuit approbari, non debere subuerti, nec absentiam eorum, qui se a corpore ecclesiæ separant, lata aduersus eum præiudicare valuisse sententia: sicut nec a Maximianistis recenti tempore in absentem Primianum prolata damnatio eidem nocere præualuit? Cui etiam illud ad correptionis causam non omni ex parte sufficiat, tot iudiciis patefacta Donato auctore schismatis comprobatio, Cæciliani perfolutio atque purgatio, vltimaque sententia triumphabilis memoriæ Constantini, qua euidentius docetur expressa & Cæciliani innocentia, & Donati sociorumque eius calumniofa criminatio? Felicis quoque Aptungensis ordinatoris eius proconsularis sententiæ documentis ostensa purgatio? Vnde, si hæc tam perspicua & manifesta inueterato nequeunt mederi morbo, putris est vulneris sanies reprimenda, vt libertate præclusa, sibi tantum nocere, quia hoc potius elegit, incipiat. Per hæc enim fiet, vt velit aliquando sanari. Declaratæ igitur veritati detecta falsitas colla summittat. Vnde vniuersos ordinis viros

dominos etiam fundorum, actores, conductores tam domus diuinæ, quam etiam priuatarum possessionum, senioresque omnium locorum, huius edicti auctoritate commoneo, quatenus memores legum, dignitatum, æstimationis, salutisque propriæ, Donatistarum conuenticula in omnibus ciuitatibus & locis prohibere contendant, ita vt ecclesias, quas eis humanitate mea absque imperiali præcepto vsque ad diem sententiæ constat indultas, catholicis tradere sine vlla dilatione festinent, ni malunt tot sanctionum laqueis irretiri: quas quidem, si vnitati catholicæ consentire voluerint, eorum esse sat certum est. Maiore autem causa atque solertia post detectam modis omnibus vnitatem superstitionemque conuictam, a proprii debent facinoris intentione depelli. Hi autem qui post vetita legum eorum se cœtibus miscuerint, indubitanter intelligant, pœnam se imperiali arbitrio præstitutam vltius vitare non posse, quos principe loco post agnitæ catholicæ reuerentiam legis ad profanos eorum cœtus communionemque redisse sat clarum est. Quod vt ante non fieret, patientiæ tantum consideratione, & spe correptionis aliqua ex parte distuleram. Hactenus igitur inimicos fidei Christianis legibus insultasse sufficiat: maxime cum eorum notas certum sit esse personas, quid necesse est tot sanctionum, quem nulla emendatio subsequuta est, nexibus subdi? Ipsam vero catholicorum episcoporum, etiam post victoriam veritatis, nouerint Donatistæ manere sententiam, vt completis collationibus, quas eis & ante oblatas publica conscientia retinetur, & nunc offerri sine dubitatione sat certum est, sese suscipi posse cognoscant. Superioris autem edicti fidem in omnibus certum est reseruari. Vnde vnusquisque Donati communionis episcopus ad loca propria sine vlla debet inquietudine ac molestia remeare, quatenus in propriis constitutus, aut ad vnam veramque ecclesiam reuertatur, aut satis legibus facere sine dissimulatione non differat. Ii autem qui in præsidiis suis circumcellionum turbas se habere cognoscunt, sciant, nisi eorum insolentiã omnimodis comprimere & refrenare gestierint, maxime ea loca fisco mox occupanda. Siquidem tam catholicæ legi, quam quieti publicæ, vt eorum conquiescat

ANNO
CHRISTI
411

infania, in hac parte consulitur. Gestorum autem relectio quæ profertur, superius memoratum a Donatistis errorem schismatis extitisse, atque Cæcilianum & ceteros, quos improbe crediderant accusandos, fuisse purgatos, sanctitatem vestram plenissime poterit edocere.

PROPONATUR.

Ex libro XVI. codicis Theodosiani.

Imperatores Honorius & Theodosius Augusti, Iuliano proconsuli Africæ.

NOTIONE & solitudine Marcellini spectabilis memoria viri, contra Donatistas gesta sunt ea, quæ translata in publica monumenta habere volumus perpetuam firmitatem. Neque enim morte cognitoris perire debet publica fides. Datum III. Kalendas Septembris Romæ, Constantio & Constante consulibus.

De hac collatione Carthaginensi vide Baron. ann. Domini 411.

CIRTENSE CONCILIVM
IN CAUSA DONATISTARVM
SVB INNOCENTIO I.

Anno CCCCXII.

NOTA.

ANNO
CHRISTI
411

Cirtense.] Hoc Concilium habitum est Cirtæ in Numidia, mense Junio, anno salutis 412. qui est Innocentii vndecimus. Causa habitæ Concilii ista fuit, quod Donatistæ collatione victi & confutati atrocius grassarentur, & verbis simul ac scriptis plura mendacia spargerent, quasi nostri iudicem corrupissent: suæ factionis hominibus autem ne quidem loqui permillum fuisset. Ut his ergo mendaciis occurrerent, hoc loco Silvanus Numidiæ primas, S. Augustinus, aliive plures eius provincie episcopi conuenerunt, acturi & consulturi de communi modo, quo Donatistis calumniantibus, suisque mendaciis collationem habitam irritare conantibus, resistendum foret. Quid vero inter eos transactum sit, & communi sententia decreuerint, licet acta ipsa perierint, synodalis epistola inde ad Donatistas laicos scripta refert. Extat apud Augustinum epist. 152. De qua illud admonendum putamus, quod in fine ip-

Locus,
tempus &
causa Con-
cili.